

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΧΕΣΕΩΝ**

ΠΜΣ: ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας:

**Η Γερμανία απέναντι στην Ευρωπαϊκή Αμυντική
Κοινότητα (ΕΑΚ), 1950-1954**

Τσιώπος Γεώργιος

Κόρινθος, Οκτώβριος 2021

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Μπότσιου Κώνσταντίνα

UNIVERSITY OF PELOPONNESE

**FACULTY OF SOCIAL AND
INTERNATIONAL SCIENCES**

**DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND
INTERNATIONAL RELATIONS**

**MASTER PROGRAM IN: GOVERNANCE AND PUBLIC
POLICIES**

Title of Thesis:

**Germany against the European Defense
Community (EDC), 1950-1954**

Tsiopos Georgios

Corinth, October 2021

Supervisor: Mpotsiou Konstantina

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη του/ης συγγραφέα/ως και ο/η επιβλέπων/ουσα, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Ο/Η δηλών/ούσα
Τσιώπος Γεώργιος
(Υπογραφή)

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	9
1.1 Ο Πόλεμος της Κορέας	9
1.2 Σχέδιο Schuman.....	10
1.3 Από το Σχέδιο Pleven στην Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα	10
2. Η ΕΑΚ	11
2.1 Η ιστορική φάση της ΕΑΚ	11
2.2 Η Δημιουργία της ΕΑΚ	15
3. ΓΙΑΤΙ Η ΕΑΚ ΑΠΕΤΥΧΕ ΠΡΙΝ ΞΕΚΙΝΗΣΕΙ	15
3.1 Το πολιτικό υπόβαθρο	15
3.2 Οι φόβοι της Γαλλίας για τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας	16
3.3 Το Ευρωπαϊκό Αμυντικό Ζήτημα μεταξύ ΕΑΚ και ΝΑΤΟ	17
3.4 Η Αποτυχία της ΕΑΚ.....	20
4. Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ	24
4.1 Η στάση του Adenauer απέναντι στην ΕΑΚ.....	24
4.2 Η πολιτική ασφάλειας του Adenauer.....	26
4.3 Συζητήσεις για την Αμυντική Συμβολή της Δυτικής Γερμανίας.	27
5. Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	28
5.1 Διεκδίκηση της Επαναστρατιωτικοποίησης της Δυτικής Γερμανίας	28
5.2 Προτάσεις για έναν Ευρωπαϊκό Στρατό.....	29
5.3 Οπλισμός της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας.....	30
5.4 Η Απόφαση για το Γερμανικό Επανεξοπλισμό το Δεκέμβριο του 1950	30
5.5 Η Διάσκεψη των Υπουργών Εξωτερικών στη Νέα Υόρκη	31
5.6 Παράλληλες Διαπραγματεύσεις με την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση	32
6. Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΛΥΣΕΩΝ	33
6.1. Ποιος θα σώσει την Ευρώπη;.....	33
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	35
7.1 Η Λύση στο Αμυντικό Πρόβλημα. Σημασία και Συνέπειες	35
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	38

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το ξέσπασμα του πολέμου της Κορέας τον Ιούνιο του 1950 υπενθύμισε το φόβο μιας εισβολής του σοβιετικού στρατού στην Δυτική Γερμανία και κατ' επέκταση στην Ευρώπη. Το ερώτημα που επανήλθε στο προσκήνιο ήταν αν έπρεπε να επανεξοπλιστεί η Δυτική Γερμανία ή όχι, μετά τον όλεθρο που προκάλεσε στην Ευρώπη κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Υπέρ του επανεξοπλισμού της Δυτικής Γερμανίας τάσσονταν οι ΗΠΑ σε αντίθεση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες και κυρίως τη Γαλλία. Εκτός όμως από το επανεξοπλισμό, υπήρχε και μία «ενδιάμεση» λύση, να επανεξοπλιστούν οι Γερμανοί στο πλαίσιο μιας ευρωπαϊκής Κοινότητας. Για να πραγματοποιηθεί όμως κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητη η θεσμική επαναδιατύπωση του Σχεδίου Schuman. Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας (ΕΑΚ), μέσω έντονων διαπραγματεύσεων, απέτυχε τελικώς εξαιτίας της απόρριψής της από το γαλλικό κοινοβούλιο. Παρόλο που απέτυχε η δημιουργία της ΕΑΚ, οι Γερμανοί πολιτικοί και ιδιαίτερα ο Konrad Adenauer, ως καγκελάριος, επέμειναν στην ένταξη της Δυτικής Γερμανίας σε μία αμυντική συμμαχία με σκοπό τον επανεξοπλισμό της χώρας τους και κατ' επέκταση την πολιτική ανεξαρτητοποίησή τους με μελλοντικό στόχο την επανένωση ολόκληρης της Γερμανίας.

ABSTRACT

The outbreak of the Korean War in June 1950 reminded of the fear of a Soviet military invasion in West Germany and consequently Western Europe. The question that came to the fore again was whether West Germany should be rearmed, following the devastation it caused in Europe during World War II. The United States was in favor of the rearmament of West Germany, unlike the rest of Europe, and especially France. But in addition to rearmament, there was an "intermediate" solution to rearm the Germans within a European Community. To make this happen in real, the institutional redefinition of the Schuman Plan was necessary. The creation of the European Defense Community (EDC), through intense negotiations, ultimately failed due to its rejection by the French parliament. Although the creation of the EDC has failed, German politicians, and in particular Konrad Adenauer, as chancellor, insisted on West Germany joining a defense alliance with the aim of re-equipping their country and consequently their political independence with a view to future reunification throughout Germany.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την στάση της Γερμανίας απέναντι στην Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα (ΕΑΚ) και τις πολιτικές που ακολούθησαν άλλες δυτικές χώρες, όπως η Γαλλία, η Βρετανία και οι ΗΠΑ απέναντι στο γερμανικό ζήτημα. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε είναι η βιβλιογραφική και διαδικτυακή ανασκόπηση. Σκοπός είναι η διεύρυνση των υπαρχόντων γνώσεων στο συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο καθώς επίσης και η επαλήθευση σημαντικών γεγονότων.

Δομείται με έξι κεφάλαια ως ακολούθως:

Το **πρώτο** κεφάλαιο περιλαμβάνει το ιστορικό πλαίσιο, το οποίο διαμόρφωσε τις συνθήκες, μέσα στις οποίες ωρίμασε η ιδέα για τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας. Ξεκινώντας από τον πόλεμο της Κορέας το 1950 και φτάνοντας μέχρι το Σχέδιο Schuman και το Σχέδιο Pleven για τη δημιουργία της ΕΑΚ.

Το **δεύτερο** κεφάλαιο πραγματεύεται την ιστορική υπογραφή της Συνθήκης για την ίδρυση της ΕΑΚ το 1952, καθώς επίσης και το τι ακριβώς προβλεπόταν γι' αυτήν. Αναλύει το Σχέδιο Pleven και τις αντιδράσεις που υπήρξαν από την πλευρά των Γερμανών.

Στο **τρίτο** κεφάλαιο αναπτύσσονται οι λόγοι για τους οποίους η ΕΑΚ απέτυχε πριν καν ξεκινήσει, κάνοντας ειδική αναφορά στο πολιτικό υπόβαθρο της εποχής, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στους φόβους και στις ενστάσεις της γαλλικής πλευράς για τον επανεξοπλισμό και την ένταξη της Δυτικής Γερμανίας στην ΕΑΚ και στο ΝΑΤΟ. Από την άλλη πλευρά αναλύεται η πολιτική που ακολούθησαν οι ΗΠΑ, η οποία ήταν αντίθετη από αυτή των Γάλλων.

Το **τέταρτο** κεφάλαιο αναλύει την πολιτική που ακολούθησαν και τις ενέργειες που έκαναν οι Γερμανοί πολιτικοί και ειδικά ο καγκελάριος Konrad Adenauer, απέναντι στη δημιουργία της ΕΑΚ και συγκεκριμένα το ρόλο που θα έπαιζε η Γερμανία σε αυτήν.

Το **πέμπτο** κεφάλαιο αναφέρεται στον χρόνο των αποφάσεων και στις διαπραγματεύσεις που έγιναν για τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας και τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού στρατού.

Στο **έκτο** κεφάλαιο παρουσιάζονται οι εναλλακτικές λύσεις που προταθήκαν για την προστασία της Δύσης από την σοβιετική απειλή και την τύχη της Γερμανίας στο NATO μετά την αποτυχία της ΕΑΚ.

Η εργασία, τέλος, περιλαμβάνει την αναλυτική βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε.

1.ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Ο Πόλεμος της Κορέας

Οι Ευρωπαίοι δεν ήταν σε θέση να αναπτύξουν τη δική τους στρατιωτική θέση και ο λόγος ήταν ότι μόνο οι δύο υπερδυνάμεις κατείχαν το «μυστικό» της σύγχρονης κυριαρχίας, την ατομική βόμβα.¹ Κατά συνέπεια, η ασφάλεια στην Ευρώπη καθοριζόταν από τις δύο υπερδυνάμεις (ΗΠΑ και Σοβιετική Ένωση) και όσο υπήρχε ισορροπία μεταξύ τους, η απειλή για την Ευρώπη ήταν σε χαμηλά επίπεδα. Ο πόλεμος στην Κορέα ωστόσο έδειξε ότι όχι μόνο έχουν στη διάθεση τους περισσότερα πυρηνικά όπλα, αλλά πολλές συμβατικές ένοπλες δυνάμεις. Οι χερσαίες δυνάμεις στην Ευρώπη έδειξαν μία σαφή υπεροχή της Σοβιετικής Ένωσης και των δορυφόρων κρατών της, με αναλογία 15 προς 103 αναπτυγμένα χερσαία τμήματα και 1.000 προς 20.000 εναέρια μέσα (αεροσκάφη κυρίως).² Στο πλαίσιο αυτό, η έναρξη του πολέμου της Κορέας προκάλεσε παγκόσμιο σοκ. Στις 25 Ιουνίου του 1950, τα στρατεύματα της Βόρειας Κορέας επιτέθηκαν στη Νότια Κορέα. Κατόπιν τούτου το υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ ανακοίνωσε ότι ο Κομμουνισμός από την συστημική ανατροπή μετακινείται προς την ανατροπή μέσω ένοπλης επιθετικότητας.³ Ο Νότος (Νότια Κορέα) δεν διέθετε τα στρατιωτικά μέσα για να αντιμετωπίσει το κύμα επιθέσεων από τη Βόρεια Κορέα. Μόνο με τη βοήθεια των Αμερικανών και με μία αντεπίθεση θα μπορούσαν να ανακτήσουν ξανά την πρωτεύουσα Σεούλ στις 26 Σεπτεμβρίου του 1950. Αυτό το παράδειγμα έδειξε ότι οι ΗΠΑ μπορούσαν να επιβληθούν μόνο με τα συμβατικά στρατιωτικά μέσα.⁴ Επίσης, η διαιρεμένη Κορέα μπορούσε να παραλληλιστεί με τη διαιρεμένη Γερμανία. Οι Δυτικές Δυνάμεις εξέφραζαν τον φόβο ότι η Σοβιετική Ένωση θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή να εισβάλει στη διαιρεμένη Γερμανία.⁵ Επομένως, στους στρατιωτικούς κύκλους του NATO και ιδιαίτερα μεταξύ Αμερικανών και Βρετανών, επικρατούσε η άποψη ότι η γερμανική συμβολή στην άμυνα της Δύσης ήταν απαραίτητη και βασίστηκε στο γεγονός ότι το NATO δε διέθετε ικανό αριθμό χερσαίων

¹ Timmermann Heiner, *Deutschlandvertrag und Pariser Verträge*, LIT, Münster 2003, σελ 17.

² Greiner Christian, Meier A. Klaus, Rebhan Heinz, *Die NATO als Militärallianz: Strategie, Organisation und nukleare Kontrolle im Bündnis 1949 bis 1959*, Walter de Gruyter, München, 2003, σελ 73.

³ Foerster Roland G., Greiner Christian, Meyer Georg, Rautenberg J. Hans, Wiggershaus Norbert, *Anfänge Westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956: Von Der Kapitulation Bis Zum Plevan-plan*, Oldenbourg, München, 1982, σελ 287.

⁴ Borowski Peter, *Deutschland 1945 bis 1969*, Fackel Träger, Dortmund, 1993, σελ. 140.

⁵ Maier Klaus A., Wiggerhaus Norbert, [Hrsg], *Das Nordatlantische Bündnis 1949- 1956*, Oldenbourg, München, 1990, σελ. 137.

δυνάμεων και ο σοβιετικός στρατός θα πρέπει να αναχαιτιστεί από τα Πυρηναία και μετά.⁶

1.2 Σχέδιο Schuman

Στις 11 Αυγούστου του 1950, ο Winston Churchill στο Συμβούλιο της Ευρώπης παρότρυνε τους Ευρωπαίους να προχωρήσουν στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού στρατού, ο οποίος θα λειτουργούσε υπό την εποπτεία και τη συνεργασία των ΗΠΑ και του Καναδά και θα υπαγόταν επίσης σε πλήρη δημοκρατικό έλεγχο.⁷ Πιο αναλυτικά, το Σχέδιο Schuman ήταν ένα σχέδιο του Γάλλου υπουργού Εξωτερικών, με το οποίο θα έδινε τη δυνατότητα στη Γερμανία να εξελιχθεί μεταπολεμικά, στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού συστήματος συλλογικής ευθύνης. Υποστήριζε επίσης, ότι η μη ένταξη της Γερμανίας σε ένα ευρωπαϊκό σχήμα θα την έκανε να στραφεί προς την Ανατολή με ενδεχόμενες οικονομικές και στρατιωτικές επεκτάσεις. Στην επιχειρηματολογία του υπέβασκαν ήδη υπάρχουσες γαλλικές διπλωματικές σκέψεις για τη δημιουργία ενός οργανισμού, ο οποίος θα ελέγχει τη διαχείριση χάλυβα, με αποτέλεσμα να ασκούν από κοινού έλεγχο Γαλλία και Γερμανία της παραγωγής χάλυβα στην Ευρώπη. Στις 9 Μαΐου του 1950 εκπόνησε το Σχέδιο, που πήρε το όνομά του -Schuman Plan-, με το οποίο ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), η οποία αποτέλεσε την αφετηρία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας/Ενωσης.⁸

1.3 Από το Σχέδιο Pleven στην Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα

Το σχέδιο Pleven οδήγησε στη δημιουργία της ΕΑΚ. Το αρχικό γαλλικό σχέδιο περιείχε πολλά από τα στοιχεία τα οποία έκαναν διακρίσεις σε βάρος της δυτικής Γερμανίας. Κρίνοντας όμως από την συζήτηση για την πολιτική ασφάλειας της Ευρώπης, τα σχέδια του Adenauer έπρεπε να απορριφθούν.⁹ Ο Adenauer ήταν όμως πεπεισμένος ότι η πλήρης κυριαρχία της Ομοσπονδιακής Γερμανίας θα επιτυγχάνονταν μόνο μέσω του επανεξοπλισμού της, ώστε να γίνει ένα ισότιμο μέλος σε ένα συλλογικό σύστημα άμυνας και αυτό θα γινόταν μόνο μέσω της τροποποίησης του αρχικού

⁶ Görtemaker Manfred, *Geschichte der Bundesrepublik Deutschland: Von der Gründung bis zur Gegenwart*, Fischer, Frankfurt am Main, 2004, σελ. 295.

⁷ Χριστοδουλίδης Θεόδωρος, *Από την Ευρωπαϊκή Ιδέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Σιδέρης, Αθήνα, 2010, σελ. 55.

⁸ Μπότσιου Κωνσταντίνα, *Μεταξύ ΕΟΚ και ΝΑΤΟ. Η Ευρώπη σε Αναζήτηση μιας Αμυντικής και Πολιτικής Ένωσης 1949-1957*, Παπαζήση, Αθήνα, 2002, σελ. 28-31.

⁹ Volkmann, Hans-Erich [Hrsg], *Die Europäische Vereinigungsgemeinschaft: Stand Probleme der Forschung*, Boldt, Boppard, 1985, σελ. 258.

γαλλικού σχεδίου.¹⁰ Η πρόταση αυτή προέβλεπε την πλήρη ενσωμάτωση των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων σε έναν ευρωπαϊκό στρατό, υπό υπερεθνικό έλεγχο.¹¹

2. Η ΕΑΚ

2.1 Η ιστορική φάση της ΕΑΚ

Στόχος των δυτικών δυνάμεων ήταν να ενσωματώσουν το κράτος της Δυτικής Γερμανίας στη Δυτική Ευρώπη. Αυτός ήταν ένας από τους κυριότερους λόγους για τον οποίο τέθηκε στο τραπέζι το ζήτημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης το 1950. Για να εφαρμοστεί αυτή η πολιτική μπήκε στο προσκήνιο το σχέδιο Schuman. Ωστόσο, όχι μόνο η πολιτική, αλλά και η στρατιωτική εμπλοκή έπαιξε εξίσου σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, λόγω της σύγκρουσης μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Το φιλοσοβιετικό πραξικόπημα στην Τσεχοσλοβακία το 1948, η κρίση του Βερολίνου το 1948-1949 και η έκρηξη της πρώτης σοβιετικής ατομικής βόμβας το 1949. Η κατάσταση επιδεινώθηκε με το ξέσπασμα του πολέμου της Κορέας στις 25 Ιουνίου του 1950, στον οποίο οι ΗΠΑ παρενέβησαν με εντολή του ΟΗΕ. Συνέπεια αυτού, ήταν ο συμβατικός στρατιωτικός εξοπλισμός των ΗΠΑ να παραμείνει αρκετά περιορισμένος, με αποτέλεσμα σε περίπτωση στρατιωτικής σύγκρουσης με τη Σοβιετική Ένωση στην Ευρώπη, οι ΗΠΑ δε θα ήταν σε θέση να παράσχουν τους απαραίτητους στρατιωτικούς πόρους και την απαραίτητη στρατιωτική συνδρομή. Σύμφωνα με την αμερικανική άποψη, διέξοδος από αυτή την κατάσταση ήταν ο επανεξοπλισμός της Δυτικής Γερμανίας¹² και πάνω σε αυτό στηρίχθηκε το συμφέρον της πολιτικής ηγεσίας της Γερμανίας. Στόχος του καγκελαρίου Konrad Adenauer ήταν να προσπαθήσει να πετύχει κυριαρχία και ισότητα για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία με τα υπόλοιπα κράτη της Δυτικής Ευρώπης. Επειδή όμως οι νικηφόρες δυτικές δυνάμεις του Β' Παγκοσμίου Πολέμου δεν ήταν ακόμα έτοιμες για αυτό, ο Adenauer έπρεπε να ακολουθήσει άλλο δρόμο. Ως εκ τούτου θέλησε να επιτύχει παραχώρηση κυριαρχίας από τα άλλα κράτη της Δύσης, προκειμένου να επιτύχει τελικά ισότητα για τη Δυτική Γερμανία. Πραγματοποίησε διαφορές προόδους σε αυτό το θέμα, όπως για παράδειγμα σε μία συνέντευξη που έδωσε στις 4 Δεκεμβρίου του 1949 στο Cleveland

¹⁰ Adenauer Konrad, *Erinnerungen 1945 bis 1963*, DVA, Berlin, 1965, σελ. 345.

¹¹ Κόππα Μαριλένα, *Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας. Η Ιστορία, οι Θεσμοί, οι Στρατηγικές*, Πατάκη, Αθήνα, 2017, σελ. 44-45.

¹² Brunn Gerhard, *Die europäische Einigung von 1945 bis Heute*, Reclam, Stuttgart, 2002, σελ. 88.

Plain Dealer, όπου επισήμανε ότι η Γερμανία ήταν έτοιμη να προσφέρει και αυτή τις δικές της δυνάμεις για μια Ευρωπαϊκή Ένοπλη Δύναμη.¹³ Η Γαλλία όμως δε συμεριζόταν αυτή την άποψη, επειδή η ιδέα του γερμανικού επανεξοπλισμού αναζωπύρωνε το φόβο του γερμανικού κινδύνου.¹⁴

Με αυτή της τη στάση η Γαλλία απομονώθηκε επειδή οι άλλες δύο νικήτριες δυνάμεις, η Μεγάλη Βρετανία και οι ΗΠΑ, πίεσαν για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού στρατού, στον οποίο συμπεριλαμβανόταν η γερμανική αμυντική συνεισφορά, ακόμα και αν εξακολουθούσαν να υπάρχουν διαφωνίες σχετικά με τη γερμανική συνεισφορά.¹⁵ Οι ΗΠΑ απείλησαν τη γαλλική πλευρά ότι όχι μόνο θα υπογράψουν μια διμερή συμφωνία ασφαλείας με τη Δυτική Γερμανία, αλλά και ότι θα απορρίψουν την οικονομική βοήθεια για την αύξηση του γαλλικού αμυντικού προϋπολογισμού. Τότε ο Γάλλος πρωθυπουργός René Pleven πρότεινε στις 24 Οκτωβρίου του 1950 ένα σχέδιο, το οποίο πήρε και το όνομά του.¹⁶ Το σχέδιο αυτό ήταν αποτέλεσμα των πιέσεων που δεχόταν από τις ΗΠΑ, καθώς εξαιτίας του κορεατικού πολέμου, πίεζαν για τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας, με σκοπό να συμμετάσχει σε μια κοινή άμυνα.¹⁷ Βραχυπρόθεσμα η γαλλική κυβέρνηση σκόπευε με αυτό το σχέδιο να αντιμετωπίσει προσωρινά τις αμερικανικές πιέσεις για τον επανεξοπλισμό της Δυτικής Γερμανίας και ένταξή της στο NATO και μακροπρόθεσμα ήλπιζε στην οριστική απόρριψη του επανεξοπλισμού της ή να γίνει όσο το δυνατόν πιο περιορισμένη. Σύμφωνα με το Σχέδιο Pleven, ένα κοινό αμυντικό εγχείρημα θα περιλάμβανε τα ακόλουθα στοιχεία:

- Ένα Συμβούλιο Υπουργών, το οποίο θα ήταν το όργανο λήψης αποφάσεων μετά τη διάσκεψη στις 24 Ιουλίου του 1951.
- Έναν Υπουργό Άμυνας, που θα οριζόταν από τις εθνικές κυβερνήσεις.
- Ενσωμάτωση των εθνικών ενόπλων δυνάμεων, σε δύναμη τάγματος (μετά τη διάσκεψη στις 25 Ιουλίου του 1951, οι γερμανικές ένοπλες δυνάμεις σε δύναμη μεραρχίας).

¹³ Buchheim Hans, *Deutschlandpolitik 1949-1972. Der politisch-diplomatische Prozess*. DVA, Stuttgart, 1984, σελ. 162.

¹⁴ Loth Wilfried, *Der Weg nach Europa. Geschichte der europäischen Integration 1939-1957*, VR, Göttingen, 1996, σελ. 92.

¹⁵ Rattinger Hans, *Sicherheitspolitik der Bundesrepublik Deutschland. Eine Einführung in ihre bundnispolitischen Grundlagen*, Colloquium, Berlin, 1988, σελ. 15.

¹⁶ Steininger Rolf, *Wiederbewaffnung. Die Entscheidung für einen westdeutschen Verteidigungsbeitrag. Adenauer und die Westmächte 1950*, Straube, Bonn, 1989, σελ. 141-160.

¹⁷ Μαγούλας Αντώνιος, *Άμυνα Ευρωπαϊκών Προδιαγραφών*, Ακίδα, Αθήνα, 1995, σελ. 25.

- Ούτε Γερμανικό Επιτελείο, ούτε Υπουργείο Άμυνας για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.
- Ενσωμάτωση της στρατιωτικής διοίκησης στα πλαίσια του NATO και η διατήρηση των μη ενσωματωμένων ενόπλων γαλλικών δυνάμεων σε υπερπόντια καθήκοντα.¹⁸

Το Σχέδιο Pleven έγινε αποδεκτό από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και από τις δυτικές δυνάμεις αλλά με σκεπτικισμό και αυτό διότι περιείχε αρκετές διακρίσεις κατά της Δυτικής Γερμανίας. Για παράδειγμα, δεν επιτρεπόταν να έχει Γενικό Επιτελείο ούτε Υπουργείο Άμυνας, ενώ σε όλες τις υπόλοιπες χώρες επιτρεπόταν. Οι γαλλικές διακρίσεις ήταν ιδιαίτερος εμφανείς και αυτό έγινε με την πρόθεση να μην γίνει δεκτή η Δυτική Γερμανία στο NATO. Ωστόσο το Σχέδιο Pleven χρησιμοποιήθηκε ως βάση συμβιβασμού μεταξύ ΗΠΑ και Γαλλίας, στις 13 Δεκεμβρίου του 1950, όσον αφορά το μέγεθος της συνεισφοράς των γερμανικών στρατιωτικών μονάδων.¹⁹

Οι πρώτες αντιδράσεις του Adenauer στο γαλλικό Σχέδιο ήταν αρνητικές, διότι οι Γερμανοί αντιμετώπιζονταν σαν δευτερεύοντες εταίροι σε έναν ευρωπαϊκό στρατό. Από την άλλη ο Adenauer ζητούσε την πλήρη ισότητα, η οποία γι' αυτόν ήταν καθοριστική για το γερμανικό επανεξοπλισμό. Το μεγάλο στοίχημα του ήταν να βρει έναν αποτελεσματικό μοχλό πίεσης για την επίτευξη της πολιτική ισότητας στο δρόμο για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.²⁰ Επομένως παράλληλα με τις διαπραγματεύσεις για την ΕΑΚ, πραγματοποιήθηκαν διαπραγματεύσεις και για την αντικατάσταση του καταστατικού κατοχής. Αυτές οι διαπραγματεύσεις ολοκληρώθηκαν με την υπογραφή μιας Γενικής (ή αλλιώς Γερμανικής) Συνθήκης μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και των τριών δυτικών δυνάμεων στις 26 Μαΐου του 1952.²¹ Μεταξύ άλλων, ρύθμισε το καταστατικό κατοχής του 1949 και συνεπώς τον καθορισμό της γερμανικής κυριαρχίας, ικανοποιώντας έτσι το αίτημα του Adenauer

¹⁸ Foerster Roland G, ό.π., *Anfänge Westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956*, σελ. 380-397.

¹⁹ Lipgens Walter, *EVG und politische Föderation. In: Vierteljahreshefte für Zeitgeschichte*, Heft 4, Oldenbourg, München, 1984, σελ. 650.

²⁰ Brunn Gerhard, ό.π., *Die europäische Einigung von 1945 bis Heute*, σελ. 91.

²¹ Kleßman Christoph, *Die doppelte Staatsgründung. Deutsche Geschichte 1945- 1955*, Göttingen, Bonn, 1991, σελ. 211.

για ισότητα και κυριαρχία. Η σύναψη της Γενικής (Γερμανικής) Συνθήκης παρουσιάστηκε ως δεσμευτική ρήτρα για την έναρξη ισχύος της ΕΑΚ.²²

Το Σχέδιο Pleven θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως βάση για τις διαπραγματεύσεις για τη Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα, οι οποίες ξεκίνησαν τελικά στις 15 Απριλίου του 1951, μεταξύ Γαλλίας, Ιταλίας, Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Βελγίου και Λουξεμβούργου. Μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις από όλες τις πλευρές, η Συνθήκη για την ΕΑΚ υπεγράφη στις 27 Μαΐου στο Παρίσι.²³

Εν τέλει, παρόλες τις διπλωματικές προσπάθειες, η ΕΑΚ απέτυχε λόγω της θέσης της Γαλλίας. Πρώτα η κυβέρνηση του Pinay τον Ιανουάριο του 1953 και έπειτα οι επόμενες κυβερνήσεις θέλησαν να επαναδιαπραγματευθούν πάνω στη Γενική Συνθήκη για να κάνουν βελτιώσεις.²⁴ Η Γαλλία θεωρούσε ότι η ΕΑΚ δεν μπορούσε να της προσφέρει τίποτε από άποψη πολιτικής ισχύος και εθνικού οραματισμού και αυτό αποτελούσε εμπόδιο στο δρόμο για την ΕΑΚ.²⁵ Επίσης η οριστική απόρριψη της ΕΑΚ υποδείκνυε την επίγνωση της Γαλλίας ότι αδυνατούσε να σταθεί οικονομικά σε ένα ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό περιβάλλον. Ήταν ευνόητο για μία αποικιοκρατική δύναμη όπως η Γαλλία, η οποία έβλεπε τον αποικιακό της μηχανισμό να καταρρέει, ότι θα καταψήφιζε τη Συνθήκη της ΕΑΚ, η οποία είχε την προοπτική μίας υπερεθνικής διακυβέρνησης, μετά και την ήττα της στην Ινδοκίνα στις 7 Μαΐου του 1954. Ως εκ τούτου δε θα μπορούσε να ηγηθεί της ευρωπαϊκής ενοποίησης από θέση αδυναμίας, μη μπορώντας να διαδραματίσει ρυθμιστικό ρόλο.²⁶ Έτσι, στις 24 Αυγούστου του 1954, η Γαλλική Εθνοσυνέλευση αποφάσισε να τερματίσει τις διαπραγματεύσεις για την ΕΑΚ. Επομένως οι συμφωνίες που υπεγράφησαν από τον Μάιο του 1952, η Γερμανική Συνθήκη και η ΕΑΚ, απέτυχαν ύστερα από περισσότερα από δύο χρόνια διαπραγματεύσεων.²⁷

²² Weber Jürgen, *Aufbau und Neuorientierung. Die Geschichte der Bundesrepublik 1950-1955*, Olzog, Landsberg am Lech, 1998, σελ. 140.

²³ Voogd Stephan, *Die innenpolitische Diskussion um die Wiederbewaffnung in der Bundesrepublik Deutschland (Magisterarbeit)*, Universität Osnabrück, 1996, σελ. 7.

²⁴ Remond Rene, *Frankreich im 20. Jahrhundert. Teil 1 1918-1958*, ZWAB, Stuttgart, 1994, σελ. 534-540.

²⁵ Μπότσιου Κωνσταντίνα, ό.π., *Μεταξύ ΕΟΚ και ΝΑΤΟ*, σελ. 74.

²⁶ Μπότσιου Κωνσταντίνα, ό.π., *Μεταξύ ΕΟΚ και ΝΑΤΟ*, σελ. 86.

²⁷ Remond Rene, ό.π., *Frankreich im 20. Jahrhundert*, σελ. 540.

2.2 Η Δημιουργία της ΕΑΚ

Η επίσημη πρόταση για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού στρατού ήταν από τον Γάλλο πρωθυπουργό Rene Pleven, όταν από το βήμα της γαλλικής Εθνοσυνέλευσης ανέπτυξε το σχέδιο της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας. Εντός του «σχεδίου Pleven», όπως ονομάστηκε, προβλεπόταν η δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού στρατού, ο οποίος θα συγκροτούνταν από δυνάμεις όλων των κρατών μελών. Ο εν λόγω στρατός θα υπαγόταν στον έλεγχο ενός Ευρωπαϊού υπουργού Αμύνης, διορισμένου από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, επικουρούμενου από ένα Συμβούλιο Υπουργών και ο οποίος θα ήταν υπόλογος μίας Ευρωπαϊκής Συνέλευσης. Παρά τον σκεπτικισμό της Ολλανδίας και τις αντιδράσεις στη Γαλλία, το Σχέδιο Pleven ύστερα από διαπραγματεύσεις στο Παρίσι μεταξύ των έξι, οδήγησε τελικά στην υπογραφή της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα (ΕΑΚ) στις 27 Μαΐου του 1952, με κάποιες όμως διαφοροποιήσεις από την αρχική πρόταση. Πιο συγκεκριμένα, οι διαφοροποιήσεις αφορούσαν: πρώτον ότι το επίπεδο των εθνικών μονάδων θα ήταν σε επίπεδο σώματος στρατού και όχι μεραρχίας, δεύτερον δεν προβλεπόταν η δημιουργία Υπουργού Αμύνης αλλά ένα Συμβούλιο Υπουργών που θα χάραζε την πολιτική της ΕΑΚ, τρίτον οι σαράντα μεραρχίες της ΕΑΚ θα διοικούνταν από ένα ενδεκαμελές όργανο, ανάλογο της Ανώτατης Αρχής της ΕΚΑΧ και τέλος το Δικαστήριο και η Συνέλευση συμπλήρωναν τη δομή της ΕΑΚ.²⁸

3. ΓΙΑΤΙ Η ΕΑΚ ΑΠΕΤΥΧΕ ΠΡΙΝ ΞΕΚΙΝΗΣΕΙ

3.1 Το πολιτικό υπόβαθρο

Το βασικό ερώτημα ήταν: μπορεί να υπάρξει κοινός επιχειρησιακός στρατός, χωρίς να υπάρχει κοινό ομοσπονδιακό κράτος και χωρίς κοινή ομοσπονδιακή κυβέρνηση; Ο Ιταλός πρωθυπουργός Gaspari έθεσε αυτή την ερώτηση και στη συνέχεια ζήτησε το Δεκέμβριο του 1951 τη δημιουργία ενός ομοσπονδιακού και δημοκρατικά νομιμοποιημένου συντάγματος. Το αίτημά του απορρίφθηκε από τα υπόλοιπα κράτη, διότι δεν ήταν ώριμες οι συνθήκες για τη δημιουργία μιας πολιτικής ένωσης. Μετά όμως από δύσκολες διαπραγματεύσεις συμφωνήθηκε το ελάχιστο που θα μπορούσε να συμφωνηθεί. Δόθηκε εντολή στα πλαίσια της ΕΑΚ να δημιουργηθεί μία πολιτική ένωση παρόμοια με ένα ομοσπονδιακό κράτος. Δεδομένου όμως ότι η

²⁸ Χριστοδουλίδης Θεόδωρος, ό.π., *Από την Ευρωπαϊκή Ιδέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σελ. 56,57.

εντολή αυτή ήταν μη δεσμευτική και ασαφής, η εντολή συμπεριλήφθηκε στο άρθρο 38 της Συνθήκης της ΕΑΚ: «[...] Ο τελικός οργανισμός, που θα αντικαταστήσει τον προσωρινό οργανισμό, θα πρέπει να είναι τέτοιος ώστε να μπορεί να αποτελέσει μέρος μια μεταγενέστερης ομοσπονδιακής ή διακρατικής κοινότητας με βάση την αρχή του διαχωρισμού των εξουσιών και ιδίως θα πρέπει να έχει το σύστημα δύο Βουλών[...]».

Διαπιστώθηκε ότι υπάρχει ανάγκη για μελλοντικούς αγώνες κάτω από μία κοινή σημαία, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Τα σχέδια αυτά έλαβαν ευρεία αποδοχή από τα εθνικά και τα ευρωπαϊκά κοινοβούλια, καθότι τα ενέκριναν. Τελικώς όμως απέτυχαν, λόγω των δεσμευτικών δηλώσεων και τις άκαρπες συνεδριάσεις της Επιτροπής. Με την αποτυχία της ευρωπαϊκής πολιτικής κοινότητας, το σχέδιο της ΕΑΚ δεν είχε την πολιτική ταξινόμηση και κυρίως τη δημοκρατική νομιμότητα.²⁹

3.2 Οι φόβοι της Γαλλίας για τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας

Εξαιτίας της παλαιάς εχθρότητας μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας και εξαιτίας του πρόσφατου τραύματος του πολέμου και της κατοχής, η Γαλλία ήταν από την αρχή αντίθετη ως προς τον γερμανικό επανεξοπλισμό. Η άποψη της Γαλλίας ήταν ότι η Γερμανία έπρεπε να στερηθεί την πιθανότητα ενός νέου καταστροφικού πολέμου και γι' αυτό το λόγο προσπάθησαν να εμποδίσουν τη Γερμανία να ξαναγίνει στρατιωτική δύναμη εντός της Ευρώπης.

Ο Γάλλος Πρόεδρος διέκρινε μέσω της ΕΑΚ και του επανεξοπλισμού της Δυτικής Γερμανίας έναν κίνδυνο για τη γαλλική κοινωνία που μεγάλωνε. Ο κίνδυνος όμως του Κομμουνισμού, μετά το ξέσπασμα του Πολέμου της Κορέας έγινε γρήγορα αντιληπτός και ιδίως από τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη και τις ΗΠΑ, όπου άρχισαν να ασκούν πιέσεις για την υλοποίηση της ΕΑΚ. Οι ΗΠΑ υποσχέθηκαν στα κράτη της Ευρώπης ότι θα χρηματοδοτήσουν οι ίδιες το εγχείρημα της ΕΑΚ και ότι καθ' όλη τη διάρκεια της υλοποίησής του θα βρίσκονται δίπλα τους, έμπρακτα με περισσότερα στρατεύματα. Μετά από αυτά η Γαλλία άρχισε να γίνεται πιο διαλλακτική.

Ύστερα λοιπόν από μακρές διαδικασίες διαπραγματεύσεων για τη Συνθήκη της ΕΑΚ και για το πως τελικά θα συμμετείχε η Δυτική Γερμανία στο εγχείρημα, έγιναν ψηφοφορίες στα εθνικά κοινοβούλια για την τελική επικύρωσή της. Τα κοινοβούλια

²⁹ Vertrag über die Gründung der Europäischen Verteidigungsgemeinschaft, 1952, Artikel 38.

του Βελγίου, του Λουξεμβούργου, των Κάτω Χωρών και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας επικυρώθηκε με συντριπτική πλειοψηφία. Από την άλλη πλευρά η γαλλική Εθνοσυνέλευση απέρριψε την επικύρωσή της με μικρή πλειοψηφία 319 έναντι 264 ψήφων.

Το αποτέλεσμα ήταν η αποτυχία της Συνθήκης της ΕΑΚ. Οι λόγοι για τη γαλλική απόρριψη ήταν μεταξύ άλλων η περιθωριοποίηση της Μεγάλης Βρετανίας, η βαθιά αντιγερμανική διάθεση στο γαλλικό κοινοβούλιο,³⁰ η ένταση του Ψυχρού Πολέμου, οι εξελίξεις στο επίπεδο εσωτερικής πολιτικής της Γαλλίας³¹ και εν τέλει η χαλάρωση του κομμουνιστικού καθεστώτος που ξεκίνησε μετά το θάνατο του Στάλιν. Μετά από αυτή την έκβαση υπήρχε η πεποίθηση στη Γαλλία ότι διατήρησε το status quo της εντός της Ευρώπης.³² Παρατηρούμε ότι σχεδόν μια δεκαετία μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, οι Γάλλοι εξακολουθούν να πιστεύουν ότι οι Γερμανοί είναι μεγαλύτερος κίνδυνος από τους Σοβιετικούς.³³ Χαρακτηριστική είναι η φράση του M. Paul Reynaud: «πρέπει να προσέξουμε μήπως το γερμανικό δέντρο μας τυφλώσει από το ρωσικό ξύλο», προειδοποιώντας ότι μία στρατιωτική οργάνωση με πρόσχημα την κοινή ευρωπαϊκή άμυνα, θα εκκαθάριζε τον γαλλικό εθνικό στρατό και θα άνοιγε το δρόμο για μια γερμανική ηγεμονία.³⁴

3.3 Το Ευρωπαϊκό Αμυντικό Ζήτημα μεταξύ ΕΑΚ και NATO

Για τον Καγκελάριο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η οποία ήταν υπό το καθεστώς κατοχής, ήταν σαφές ότι η πολυπόθητη ανάκτηση της κρατικής κυριαρχίας δε θα έπρεπε να συνδεθεί μόνο με τους αυστηρούς πολιτικούς δεσμούς της Δύσης, αλλά θα έπρεπε να συνδεθεί κυρίως στρατιωτικά με τους δυτικούς συμμάχους. Και ως εκ τούτου ήταν αυτός που προώθησε τον επανεξοπλισμό από την ευρωπαϊκή σκοπιά.

Ο Adenauer σε ομιλία του το 1949, μίλησε για τη δυνατότητα ένταξης του γερμανικού στρατού στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού στρατού, εννοώντας τον επανεξοπλισμό της Δυτικής Γερμανίας σε υπερεθνική βάση, κάτι το οποίο στο

³⁰ <https://www.zeit.de/1954/28/index>

³¹ Μαγούλας Αντώνιος, *Άμυνα Ευρωπαϊκών Προδιαγραφών*, ό.π., σελ 25.

³² <https://www.zeit.de/1954/28/index>

³³ Ruane Kevin, *The Rise and Fall of the European Defence Community Anglo-American Relations and the Crisis of European Defence, 1950–55*, Palgrave Mcmillan, Great Britain, 2000, σελ. 19.

³⁴ Furdson Edward, *The European Defence Community: A History*, The Macmillan Press Ltd, London, 1980, σελ. 201.

άκουσμά του και μόνο δέχτηκε σκληρή κριτική.³⁵ Η ιδέα ότι η Γερμανία θα οπλιστεί ξανά μετά από μόλις τέσσερα χρόνια, ήταν αδιανόητο, ειδικά για τη Γαλλία.³⁶ Η εξωτερική πολιτική και η στάση των Δυτικοευρωπαίων είχαν αλλάξει, μετά την κομμουνιστική επίθεση, στις 24 Ιουνίου του 1950, της Βόρειας Κορέας στην Νότια, μετά και τη στήριξη του Στάλιν και την επέμβαση της κομμουνιστικής Κίνας . Αναπτύχθηκε ο φόβος μιας σοβιετικής επίθεσης στην Ευρώπη, όπως ακριβώς έγινε με τη Βόρεια στη Νότια Κορέα. Τα ευρωπαϊκά κράτη δεν ήταν έτοιμα για κάτι τέτοιο, καθώς υπήρχαν 170 σοβιετικά στρατιωτικά τμήματα, εξοπλισμένα με πυρηνικά όπλα, έναντι μόλις 22 στρατιωτικών ευρωπαϊκών και αμερικανικών τμημάτων. Οι ΗΠΑ υποσχέθηκαν στρατιωτική βοήθεια στην Ευρώπη, εάν τα γερμανικά στρατεύματα ενσωματωθούν σε μια ευρωπαϊκή κοινή αμυντική συμμαχία.³⁷

Ο Πρόεδρος Truman αφού ενέκρινε το ευρωπαϊκό σχέδιο άμυνας, έστειλε τον Αμερικανό υπουργό εξωτερικών Dean Acheson στη διάσκεψη των υπουργών εξωτερικών στην Νέα Υόρκη, τον Σεπτέμβριο του 1950, ο οποίος αντιμετώπισε τους Βρετανούς και τους Γάλλους ομολογούς του με το αίτημα του Προέδρου των ΗΠΑ. Ένας στρατός της Δυτικής Γερμανίας επρόκειτο να δημιουργηθεί στα πλαίσια μιας ευρωπαϊκής αμυντικής δύναμης, η οποία θα υπαγόταν στο ΝΑΤΟ.³⁸ Όλοι ήταν σύμφωνοι με αυτή την πρόταση, εκτός από τη Γαλλία, η οποία από την πλευρά της εξακολουθούσε να ήταν σκεπτική για τον γερμανικό επανεξοπλισμό, φοβούμενη μεταξύ άλλων την απώλεια της στρατιωτικής της ανεξαρτησίας.³⁹

Ο Adenauer άδραξε την ευκαιρία και δήλωσε ξανά την παροχή ενός γερμανικού στρατού στα πλαίσια μιας ευρωπαϊκής αμυντικής κοινότητας. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έπρεπε να οπλιστεί και να ενσωματωθεί στην Ατλαντική Συμμαχία. Για τον Adenauer η αμυντική συνεισφορά παρείχε τρεις βασικές δυνατότητες, την αποδέσμευση από το καθεστώς κατοχής, την επίτευξη πολιτικής ανεξαρτησίας και την εξασφάλιση της ασφάλειας έναντι της σοβιετικής απειλής.⁴⁰

³⁵ Lappenküppler Ulrich, *Ein besonderes Verhältnis: Konrad Adenauer und Frankreich (1949-1963)*, Publikationen zur Zeitgeschichte, Meckenheim, 1997, σελ. 21.

³⁶ Haftendorn Helga, *Deutsche Außenpolitik zwischen Selbstbeschränkung und Selbstbehauptung*, DVA, Stuttgart, 2001, σελ. 33.

³⁷ Volkmann, Hans-Erich, ό.π., *Die Europäische Vereinigungsgemeinschaft.*, σελ. 21.

³⁸ Loth Wilfried, ό.π., *Der Weg nach Europa.*, σελ. 21.

³⁹ Lipgens Walter, ό.π., *EVG und politische Föderation.*, σελ. 22.

⁴⁰ Haftendorn Helga, ό.π., *Deutsche Außenpolitik zwischen Selbstbeschränkung und Selbstbehauptung*, σελ. 33,34.

Εξαιτίας των αμερικανικών απαιτήσεων, η Γαλλία αναγκάστηκε να δράσει και απάντησε με την υποβολή του Σχεδίου Pleven, ενός «στρατιωτικού σχεδίου Schumann», στις 24 Οκτωβρίου του 1950. Ο Jean Monnet, ο «αρχιτέκτονας» του σχεδίου, ήθελε ένα ευρωπαϊκό στρατό, ο οποίος θα υπαγόταν στους Ευρωπαίους υπουργούς Άμυνας. Ο γερμανικός επανεξοπλισμός όμως τονίζονταν ότι έπρεπε να καθυστερήσει και να αποτραπεί η δημιουργία γερμανικών μεραρχιών και η ένταξή τους στο NATO.

Από την άλλη όμως το Σχέδιο Pleven ήταν η ιδανική βάση για την ΕΑΚ. Το Σχέδιο όμως δεν είχε εκπονηθεί λεπτομερώς, κυρίως από τις γαλλικές ανησυχίες και φόβους. Το Σχέδιο έκανε επίσης διακρίσεις σε βάρος της Γερμανίας. Τα γερμανικά στρατεύματα όταν θα δημιουργούνταν, επρόκειτο να στρατολογούνται από έναν Ευρωπαϊκό Ύπατο Αρμοστή και όχι όπως τα άλλα ευρωπαϊκά στρατεύματα των άλλων κρατών, και να ενσωματωθούν στον ευρωπαϊκό στρατό στο επίπεδο της μικρότερης δυνατής μονάδας. Με αυτήν τη ρύθμιση οι Γερμανοί στρατιώτες θα προορίζονταν μόνο για την αμυντική κοινότητα και όχι για τη δημιουργία ενός δυτικογερμανικού στρατού.

Ταυτόχρονα είχαν καταρτιστεί σχέδια για να βρεθεί μία λύση όσον αφορά το NATO. Τον Δεκέμβριο του 1950, το συμβούλιο του NATO αποφάσισε να αναπτύξει το Βορειοατλαντικό Σύμφωνο σε μια ολοκληρωμένη αμυντική οργάνωση και έναν στρατό υπό την ηγεσία του Eisenhower. Τον Ιανουάριο του 1951, αυτό επετεύχθη ύστερα από τις συνομιλίες των Ύπατων Αρμοστών και του Adenauer στο Petersberg για την ένταξη της Δυτικής Γερμανίας στο NATO. Η Γαλλία, η οποία αντιτάχθηκε εξ αρχής στην ένταξη αυτή, ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις για το Σχέδιο Pleven στο Παρίσι, ένα μήνα αργότερα. Ο Jean Monnet μετά από διαπραγματεύσεις που είχε τον Πρόεδρο Eisenhower το καλοκαίρι του 1951, μπόρεσε να επιτύχει μόνο τη διαπραγμάτευση για το γαλλικό Σχέδιο σε ευρωπαϊκά πλαίσια.

Οι ΗΠΑ εξασφάλισαν σχεδόν τον στόχο τους να ενισχύσουν την ασφάλεια της Δύσης με τη γερμανική συμβολή στο στρατό. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, δεν μπόρεσε να επιτύχει την ένταξή της στο NATO, αλλά μπόρεσε να επιτύχει την κρατική της κυριαρχία με αντάλλαγμα τη στρατιωτική συνεισφορά.⁴¹

⁴¹ Haftendorn Helga, ο.π., *Deutsche Außenpolitik zwischen Selbstbeschränkung und Selbstbehauptung*, σελ. 35-38.

Η Συνθήκη της Βόννης, ή αλλιώς «Συνθήκη της Γερμανίας» υπογράφηκε από τους Acheson, Eden, Schumann και Adenauer στην Βόννη στις 26 Μαΐου του 1952, η οποία έθετε τέλος στο κατοχικό καθεστώς στη Δυτική Γερμανία. Οι υπουργοί εξωτερικών των έξι χωρών της ΕΚΑΧ υπέγραψαν την Συνθήκη της ΕΑΚ στο Παρίσι, με την οποία εξασφαλίζεται η στρατιωτική συμβολή της Δυτικής Γερμανίας στα πλαίσια του ευρωπαϊκού στρατού.⁴² Σε αντίθεση με το αρχικό Σχέδιο, τα στοιχεία που εισήγαγαν διακρίσεις καταργήθηκαν και όλη η δομή του ευρωπαϊκού στρατού ρυθμίστηκε θεμελιωδώς με τον ίδιο τρόπο για όλες τις χώρες.⁴³

Οι ΗΠΑ είχαν συμφωνήσει να χρησιμοποιήσουν τη Συνθήκη της ΕΑΚ για την ανάπτυξη στρατευμάτων στα πλαίσια του ΝΑΤΟ. Η απειλή της ακεραιότητας και της ενότητας της ΕΑΚ θα ωθούσε τις ΗΠΑ να επέμβουν αυτόματα. Μετά όμως από δύο χρόνια μη εφαρμογής της ΕΑΚ, οι Αμερικανοί θα έπρεπε να εξετάσουν σοβαρά την ένταξη της δυτικής Γερμανίας ως ρεαλιστική επιλογή.⁴⁴

3.4 Η Αποτυχία της ΕΑΚ

Η Ιταλία και η Γαλλία δεν είχαν επικυρώσει ακόμα τη Συνθήκη της ΕΑΚ το 1954, δύο χρόνια αργότερα μετά την υπογραφή της Συνθήκης, οι ΗΠΑ αύξησαν την πίεσή τους στην Ευρώπη. Στις 10 Ιουλίου του 1954 η αμερικανική εξωτερική βοήθεια θα έπρεπε να ακυρωθεί για όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, εάν δεν είχε πραγματοποιηθεί η επικύρωση της Συνθήκης. Επίσης η Γερουσία είχε αποφασίσει ότι πρέπει να γίνουν όλα τα «απαραίτητα βήματα» για την επιστροφή της κυριαρχίας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και να δοθούν όλες οι απαραίτητες εξουσίες στον Πρόεδρο.⁴⁵ Με αυτά τα βήματα, με τα οποία απευθυνόταν στη Γαλλία, θέλησαν οι ΗΠΑ να λύσουν το πρόβλημα. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να ενταθεί το ήδη υπάρχον κλίμα δυσαρέσκειας μεταξύ των δύο χωρών.

Ο Γάλλος πρωθυπουργός Pierre Mendés-France είχε αρνηθεί να λύσει το πρόβλημα της ΕΑΚ πριν τελειώσει η κρίση στην Ινδοκίνα.⁴⁶ Έτσι μετά τη διάσκεψη στην Ινδοκίνα τον Ιούλιο του 1954, έστειλε ένα πρόσθετο πρωτόκολλο στα άλλα κράτη

⁴² Steinger Rolf, *Das Scheitern der EVG und der Beitritt der Bundesrepublik zur NATO*, in: *Politik und Zeitgeschichte 1985*, σελ. 5.

⁴³ Lippens Walter, ό.π., *EVG und politische Föderation.*, σελ 25.

⁴⁴ Rupieper Herrmann-Josef, *Der besetzte Verbündete, Die amerikanische Deutschpolitik 1949-1955*, Springer, Opladen, 1991, σελ. 383.

⁴⁵ Noack Paul, *Das Scheitern der Europäischen Verteidigungsgemeinschaft. Entscheidungsprozesse vor und nach dem 30. August 1954*, Droste, Düsseldorf, 1977, σελ. 44.

⁴⁶ Adenauer Konrad, ό.π., *Erinnerungen 1945 bis 1963*, σελ 272.

στις 14 Αυγούστου του 1954, ένα είδος τροποποίησης στο προηγούμενο κείμενο της Συνθήκης της ΕΑΚ. Οι σημαντικότερες τροποποιήσεις ήταν η διάρκεια και η δυνατότητα καταγγελίας της Συνθήκης και η απαίτηση ομοφωνίας για τα οκτώ πρώτα χρόνια. Αυτό έδωσε σε όλα τα κράτη, συμπεριλαμβανομένης της Γαλλίας, το δικαίωμα για αρνησικυρία. Ταυτόχρονα αυτό σήμαινε την *de facto* κατάργηση του υπερεθνικού χαρακτήρα. Σε περίπτωση επανένωσης της Γερμανίας, θα έπρεπε να αποσυρθεί από τη Συνθήκη το δικαίωμα από τα άλλα κράτη για δικαίωμα στην αρνησικυρία, μία σοβαρή διάκριση κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας.⁴⁷ Εκτός από αυτό, θα έπρεπε να μπορεί να καταγγελθεί η Συνθήκη εάν τα βρετανοαμερικανικά στρατεύματα αποσυρθούν από την Ευρώπη.⁴⁸ Αυτή η περίπτωση έδειχνε πόσο σημαντικό ήταν για τη Γαλλία να συνδέσει τη Μεγάλη Βρετανία με την Ευρώπη, ως μία ισχυρή δύναμη που διατηρεί την ισορροπία στη λήψη αποφάσεων.

Όταν ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών John Foster Dulles έμαθε για το πρόσθετο πρωτόκολλο, σοκαρίστηκε. Υποψιάστηκε ότι ο Mendes-France δεν ενδιαφερόταν καθόλου για την επικύρωση της ΕΑΚ, αλλά κατευθυνόταν προς την εσκεμμένη αποτυχία της.⁴⁹

Στις 19 Αυγούστου του 1954, πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες μία συνάντηση των υπουργών εξωτερικών των χωρών της ΕΑΚ για να συζητήσουν τις γαλλικές προτάσεις.⁵⁰ Στις 22 Αυγούστου, μετά το πέρας της συνάντησης το αποτέλεσμα ήταν αρνητικό, καθότι δε βρέθηκε λύση. Όλα τα κράτη στράφηκαν κατά της πρότασης της Γαλλίας. Η Γερμανία, η Ιταλία και οι χώρες της BENELUX απέρριψαν όλα τα σημεία που καθιστούσαν αναγκαία την περαιτέρω επικύρωση, και συγκεκριμένα: «την παραβίαση της αρχής της μη διάκρισης, την αποδυνάμωση της στρατιωτικής αποτελεσματικότητας της ΕΑΚ και τον περιορισμό της υπερεθνικότητας των οργάνων».

Στις 30 Αυγούστου του 1954 το γαλλικό κοινοβούλιο απέρριψε την Συνθήκη της ΕΑΚ, φέρνοντας στο προσκήνιο όλους τους παλαιούς φόβους της γαλλικής πολιτικής όσον αφορά τη Γερμανία σε σχέση με την Ευρώπη από τον Β' Παγκόσμιο

⁴⁷ Felken Detlef, *Dulles und Deutschland, Die amerikanische Deutschpolitik 1953-1959*, Bouvier, Bonn, 1993, σελ. 238.

⁴⁸ Adenauer Konrad, ό.π., *Erinnerungen 1945 bis 1963*, σελ. 272.

⁴⁹ Rupieper Herrmann-Josef, ό.π., *Der besetzte Verbündete.*, σελ. 388.

⁵⁰ Felken Detlef, ό.π., *Dulles und Deutschland.*, σελ. 13.

Πόλεμο και έπειτα. Η αποτυχία της ΕΑΚ είχε προς το παρόν καταστρέψει το όνειρο της ευρωπαϊκής ενοποίησης και την ενοποίηση της Γερμανίας σε στρατιωτικό επίπεδο, αφού μετά την ίδρυση της ΕΚΑΧ η ενοποίηση σε οικονομικό επίπεδο είχε εξασφαλιστεί. Μία λοιπόν στρατιωτική ενοποίηση παρείχε την επιλογή για πολιτική εξυγίανση και συνεργασία, οι οποίες θα οδηγούσαν αναπόφευκτα στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.⁵¹

Η αποτυχία της ΕΑΚ έπληξε πολύ τον Adenauer, του οποίου η παλαιότερη ευρωπαϊκή πολιτική βρισκόταν πλέον σε κίνδυνο.⁵² Ο Felix von Eckardt έγραψε στα απομνημονεύματά του ότι τα γεγονότα αυτά έπληξαν βαθιά τον Adenauer, αναφέροντας χαρακτηριστικά: « δεν είχα δει ποτέ τον Adenauer τόσο πικραμένο και καταθλιπτικό». Την ίδια αντίδραση περιγράφει και ο Herbert Blankenhorn. Η είδηση «χτύπησε» τον Adenauer πολύ βαριά.⁵³ Ο ίδιος ο Adenauer, ο οποίος στα απομνημονεύματά του τιλοφορούσε το κεφάλαιο για την ΕΑΚ με τον τίτλο: «Schwarzer Tag für Europa», δηλαδή: «μαύρη μέρα για την Ευρώπη», γράφει: «έπρεπε να αφήσω την τραγωδία να πάρει το δρόμο της. Ήταν μια οδυνηρή μέρα».⁵⁴ Η γερμανική ελίτ της πολιτικής ηγεσίας κατηγορούσε τον για την αποτυχία της ΕΑΚ, και ως εκ τούτου την εποχή εκείνη υπήρχε έντονη δυσπιστία προς την γαλλική πλευρά. Ο Adenauer υποψιάστηκε επίσης ότι η Γαλλία επιζητούσε σχέσεις με τη Ρωσία και γι' αυτό αντιτάχθηκε στο σχέδιο της ΕΑΚ-άποψη στην οποία παρέμεινε έως και ένα χρόνο μετά την παραίτησή του, δηλαδή για σχεδόν μια δεκαετία. Έγραψε χαρακτηριστικά στα απομνημονεύματά του: «Στην συμπεριφορά του Mendes-France έπαιξε αναμφίβολα σημαντικό ρόλο οι συχνές επαφές με τη Σοβιετική Ένωση, μέσω των διαπραγματεύσεων των τεσσάρων δυνάμεων. Υπήρχαν ενδείξεις ότι ο Mendes-France δεν είχε καμία πρόθεση να εφαρμόσει σοβαρά το σχέδιο της ΕΑΚ, αλλά το χρησιμοποίησε μόνο ως διαπραγματευτικό αντικείμενο με τις επαφές με τους Ρώσους».⁵⁵

Ο Adenauer, ο οποίος δεν είχε εναλλακτικό σχέδιο μετά την αποτυχία της ΕΑΚ, συνέχισε να υποστηρίζει τη λύση της ΕΑΚ, διατηρώντας όμως τον πραγματισμό του.

⁵¹ Ehlert Hans, *Anfänge westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956, Bd.3, Die NATO-Option*, Oldenbourg, München, 1993, σελ. 3.

⁵² Eckardt von Felix, *Ein unordentliches Leben, Lebenserinnerungen*, Econ, Düsseldorf, 1967, σελ. 301.

⁵³ Blankenhorn Herbert, *Verständnis und Verständigung, Blätter eines politischen Tagesbuches 1949 bis 1979*, ZVAB, Frankfurt am Main, 1980, σελ. 194.

⁵⁴ Adenauer Konrad, ό.π., *Erinnerungen 1945 bis 1963*, σελ. 298.

⁵⁵ Adenauer Konrad, ό.π., *Erinnerungen 1945 bis 1963*, σελ. 274.

Απέφυγε την άμεση δημόσια κριτική προς τη γαλλική κυβέρνηση, προκειμένου να μην επιδεινώσει την κατάσταση και να αναζωπυρώσει την γαλλο-γερμανική αντιπαλότητα.⁵⁶ Αντ' αυτού την 1η Σεπτεμβρίου του 1954, κάλεσε τη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου στην εξοχική του κατοικία στο Buhlethohe, στο Μέλανα Δρυμό. Ήταν ένα εγγείρημα αρκετά ασυνήθιστο, αλλά κατανοητό σε αυτή την κρίσιμη κατάσταση. Σε συνέχεια της προηγούμενης γερμανικής γραμμής της εξωτερικής πολιτικής, το υπουργικό συμβούλιο αποφάσισε: «συμπεριλαμβανομένη της συνέχισης των στόχων της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αυτών της εθνικής κυριαρχίας και της συμμετοχής στη δυτική άμυνα».⁵⁷

Οι λόγοι για την αποτυχία της ΕΑΚ, δεν έπρεπε να αναζητηθούν μόνο στο γαλλικό κοινοβούλιο. Η ΕΑΚ ήταν από την αρχή μία δύσκολη απόφαση εξαιτίας της γαλλικής δυσπιστίας απέναντι στον γερμανικό επανεξοπλισμό. Ο Eden έγραψε στα απομνημονεύματά του ότι του φάνηκε παράλογο να θέλει να χτιστεί μία αμυντική κοινότητα, φοβούμενος την ανάκτηση δυνάμεων της Γερμανίας.⁵⁸ Ένας παράγοντας εξ αρχής ήταν ότι η Μεγάλη Βρετανία δεν ανήκε στα κράτη μέλη της ΕΑΚ και σύμφωνα με την αμερικανική άποψη δεν θα έπρεπε να ανήκει στο πρόγραμμα της ΕΑΚ.⁵⁹ Επίσης η Γερμανία ως ηττημένη δύναμη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου θα ερχόταν στην ίδια θέση με τη Γαλλία, η οποία ήταν νικήτρια δύναμη. Η Γαλλία ανήκε στις “de jure” νικήτριες δυνάμεις και θα ήταν “de facto” ίση με την ηττημένη Γερμανία.

Η Μεγάλη Βρετανία και οι ΗΠΑ ήταν τα κράτη που καθόριζαν τι συνέβαινε. Από στρατιωτικής άποψης, οι ανησυχίες της Γαλλία ήταν ότι οι δυνάμεις που συγκεντρώθηκαν στη Βόρεια Αφρική και στην Ινδοκίνα ήταν άνιστες σε σχέση με αυτές που υπήρχαν στην Ευρώπη, εξαιτίας της απουσίας της Μεγάλης Βρετανίας. Σε αυτή την κατάσταση όλοι οι ιστορικά αυξημένοι φόβοι και επιφυλάξεις απέναντι στη Γερμανία έπαιξαν το ρόλο τους πολιτικά.⁶⁰

Η κατάσταση έγινε ακόμα πιο δύσκολη από τις πιέσεις των ΗΠΑ για την ΕΑΚ. Τέλος, το γεγονός που καθόρισε τις γαλλοαμερικανικές σχέσεις ήταν η ήττα της Γαλλίας στον πόλεμο της Ινδοκίνας. Τα γαλλικά στρατεύματα ηττήθηκαν στο Dien

⁵⁶ Noack Paul, ό.π., *Das Scheitern der Europäischen Vereinigungsgemeinschaft.*, σελ. 95.

⁵⁷ Adenauer Konrad, ό.π., *Erinnerungen 1945 bis 1963*, σελ. 299.

⁵⁸ Eden Sir Anthony, *Memoiren 1945-1957*, Kiepenheuer & Witsch, Köln, 1960, σελ. 60.

⁵⁹ Eden Sir Anthony, ό.π., *Memoiren 1945-1957*, σελ. 52.

⁶⁰ Noack Paul, ό.π., *Das Scheitern der Europäischen Vereinigungsgemeinschaft.*, σελ. 37.

Bien Phu στις 7 Μαΐου του 1954. Οι ΗΠΑ δεν είχαν σπεύσει να βοηθήσουν τους Γάλλους στρατιώτες σε εκείνη τη μάχη με αεροπορική υποστήριξη, εγκαταλείποντάς τους. Εξαιτίας αυτού, κλονίστηκε σε μεγάλο βαθμό η γαλλική εμπιστοσύνη προς τις Ηνωμένες Πολιτείες.⁶¹

4. Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ

4.1 Η στάση του Adenauer απέναντι στην ΕΑΚ

Η θέση του Adenauer όσον αφορά το ζήτημα του επανεξοπλισμού διαμορφώθηκε από την ιδέα της κοινής Ευρώπης. Πίστευε, μαζί με άλλους ηγέτες κρατών, ότι τα προβλήματα της μεταπολεμικής περιόδου μπορούν να επιλυθούν μόνο σε ένα ενιαίο ευρωπαϊκό πλαίσιο.⁶² Πάνω απ' όλα η συλλογική άμυνα με τη μορφή ενός ευρωπαϊκού στρατού, με τη συμμετοχή της Αγγλίας, θα ήταν ένα πολύ μεγάλο βήμα προς την επίτευξη του τελικού στόχου, δηλαδή της ολοκλήρωσης της Ευρώπης. Η συνειδητοποίηση αυτή του Adenauer πήγαζε από την αντίληψη της απειλής του διαρκώς αναπτυσσόμενου κομμουνισμού. Στα απομνημονεύματά του αναφέρει χαρακτηριστικά ότι ο Stalin είχε πάντα σκοπό να κατακτήσει τη Δυτική Γερμανία,⁶³ και εφόσον το κατάφερνε αυτό, στη συνέχεια θα ασκούσε επιρροή στη Γαλλία και στην Ιταλία όπου η πολιτική τάξη ήταν σε αστάθεια και τα κομμουνιστικά κόμματα ήταν ισχυρά. Το διπολικό σύστημα που είχε δημιουργηθεί έδινε πολιτικό περιθώριο ελιγμών στον Adenauer να επιμένει στη αμυντική συμβολή της Δυτικής Γερμανίας στην Ευρώπη. Γνώριζε επίσης ότι το χρονικό περιθώριο για να ενεργήσει προς αυτή την κατεύθυνση δεν ήταν ανοιχτό επ' αόριστον. Μόλις τελείωνε η κορεατική κρίση, με τέτοιο τρόπο ώστε το ζήτημα των συμβατικών γερμανικών ενόπλων δυνάμεων να μην ήταν πλέον προς συζήτηση, θα ήταν πλέον δύσκολο για τους Γερμανούς πολιτικούς να καταφέρουν οτιδήποτε για τη χώρα τους και έτσι ο Adenauer κατέληξε ότι πρέπει να ενεργήσει γρήγορα.⁶⁴ Η θέση του όμως ήταν εξαιρετικά δύσκολη, καθώς πολλοί Ευρωπαίοι υποστήριζαν ότι η γερμανική βιομηχανία πρέπει να καταστραφεί και να αγροτικοποιηθεί η οικονομία της. Η λογική αυτή χαρακτηριζόταν από τις συμφωνίες

⁶¹ Loth Wilfried, ό.π., *Der Weg nach Europa.*, σελ 108.

⁶² Timmermann Heiner, ό.π., *Deutschlandvertrag und Pariser Verträge*, σελ. 36.

⁶³ Adenauer Konrad, ό.π., *Erinnerungen 1945 bis 1963*, σελ. 348.

⁶⁴ Baring Arnulf, *Außenpolitik in Adenauers Kanzlerdemokratie*, Walter de Gruyter, Berlin, 1969, σελ. 82.

του Potsdam και στηρίζοταν στην άποψη: «μια δυνατή Ευρώπη σημαίνει μία αδύνατη Γερμανία, ενώ μία δυνατή Γερμανία σημαίνει μία Ευρώπη υπό γερμανική ηγεμονία».⁶⁵

Η γερμανική θέση στις επερχόμενες διαπραγματεύσεις στη Βόννη και το Παρίσι καθοδηγήθηκε από τις ιδέες του Adenauer. Ο Wilhelm Hausenstein, ο Γερμανός πρεσβευτής στο Παρίσι, γράφει για τον Adenauer, ότι η επιμονή του στο σχήμα της ΕΑΚ ήταν τόσο αποφασιστική, που κατέστησε δυνατή τη διεκδίκηση των γερμανικών συμφερόντων στο σχέδιο της ΕΑΚ,⁶⁶ μετατρέποντας την παραπάνω άποψη στην εξής: «αν η Γερμανία αλυσοδεθεί, η Ευρώπη θα μείνει ρακένδυτη».⁶⁷ Τέλος ο συγγραφέας Wilhelm Wolfgang Schütz, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Γερμανία πρέπει να επιδιώξει να δημιουργήσει μία νέα ισορροπία δυνάμεων, προωθώντας την ομοσπονδία υπέρ της Δυτικής Ευρώπης, η οποία στη συνέχεια θα είναι σε θέση να ανατρέψει τη ζυγαριά.⁶⁸

Η επιτυχία του Adenauer δεν συνίσταται μόνο στην τροποποίηση των σχεδίων και στην κατάργηση της κατοχικής κατάστασης στη Γερμανία, αλλά και σε εγχώριο επίπεδο στη δύσκολη και συναισθηματική συζήτηση για την ίδια την επαναστρατιωτικοποίηση. Οι λόγοι της απόρριψής της από το γερμανικό λαό ήταν ποικίλοι: η πολεμική κόπωση, ο αντιμιλιταρισμός, η έλξη της ουδετερότητας, η έννοια της άμυνας από τις δυτικές δυνάμεις και η απέχθεια των συμπατριωτών του να πολεμούν. Ο Adenauer όμως θεωρούσε ότι ο γερμανικός λαός δεν ήταν πραγματικά απρόθυμος να πολεμήσει.⁶⁹ Γι' αυτόν το λόγο προσπάθησε να μεταφέρει την απόφαση των Γερμανών να δεσμεύσει τη Δύση για αμυντική συνεισφορά.⁷⁰ Μακροπρόθεσμα αυτός ο στόχος επετεύχθη και πραγματοποιήθηκε μέσω των πολυάριθμων εθελοντικών προσλήψεων στην Ομοσπονδιακή Προστασία Συνόρων και στις Ομοσπονδιακές Ένοπλες Δυνάμεις.

⁶⁵ Ήφαιστος Παναγιώτης, *Διπλωματία και Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων. Γαλλίας, Γερμανίας, Μεγάλης Βρετανίας*, Ποιότητα, Αθήνα, 2000, σελ. 208.

⁶⁶ Hausenstein Wilhelm, *Pariser Erinnerungen. Aus fünf Jahren diplomatischen Dienstes 1950-1955*, Olzog, München, 1990, σελ. 126.

⁶⁷ Ήφαιστος Παναγιώτης, *Διπλωματία και Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων*, ό.π., σελ. 208.

⁶⁸ Gurland A. R. L., *Political Science in Western Germany. Thoughts and Writings, 1950-1952*, The Library of Congress, Washington, 1952, σελ. 34.

⁶⁹ Hoeth Lutz, *Die Wiederbewaffnung Deutschlands in den Jahren 1945-1958 und die Haltung der Evangelischen Kirche*, BoD, Berlin, 2007, σελ. 186.

⁷⁰ Schubert von, Klaus, *Wiederbewaffnung und Westintegration. Die innere Auseinandersetzung um die militärische und außenpolitische Orientierung der Bundesrepublik 1950-1952*, DVA, Stuttgart, 1970, σελ. 44.

Άλλο ένα πολύ σημαντικό επίτευγμα στην πολιτική του Adenauer ήταν η συμφιλίωση με τη Γαλλία. Μόνο αν υπάρξει ειρήνη και φιλία μεταξύ Γερμανίας και Γαλλίας θα μπορέσει να υπάρξει ειρήνη σε όλη την Ευρώπη.⁷¹ Όταν όμως η γαλλική εθνοσυνέλευση απέρριψε την ΕΑΚ, η απογοήτευσή του ήταν μεγάλη. Ήταν όμως αποφασισμένος να ενσωματώσει τη Δυτική Γερμανία σε ένα αμυντικό σύστημα μετά την αποτυχία της ΕΑΚ.⁷²

4.2 Η πολιτική ασφάλειας του Adenauer

Στα χρόνια ίδρυσης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η εθνική άμυνα είχε αποκλειστεί, διότι η ασφάλεια και η προστασία του κράτους ήταν στα χέρια των δυτικών συμμάχων. Οι στόχοι της εξωτερικής πολιτικής του Γερμανού Καγκελάριου προέβλεπαν κυρίως την ασφάλεια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας έναντι του της Σοβιετικής Ένωσης,⁷³ επειδή ο Adenauer είχε αντιληφθεί ότι η σοβιετική εξωτερική πολιτική ήταν παραδοσιακά επεκτατική και γεωπολιτικά προσανατολισμένη προς αυτό τον στόχο. Ο Adenauer και οι στρατιωτικοί εμπειρογνώμονές του που τον συμβούλευαν, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η ρεαλιστική εθνική άμυνα είναι δυνατή μόνο με την ενσωμάτωση των συμφερόντων των δυτικών συμμάχων. Από την άλλη ο Adenauer ήξερε ότι σε περίπτωση εισβολής των σοβιετικών στρατευμάτων, η άμυνα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας δε θα ήταν δυνατή και αυτό λόγω της υπεροχής των χερσαίων σοβιετικών στρατευμάτων έναντι αυτών των δυτικών συμμάχων. Δεν υποτίμησε όμως τη δύναμη των ατομικών όπλων των Αμερικανών, όπου στο Βορειοατλαντικό Σύμφωνο λειτουργούσαν αποτρεπτικά ενισχύοντας την ασφάλεια της δυτικής Ευρώπης και ταυτόχρονα μείωναν τον κίνδυνο ενός τρίτου Παγκόσμιου Πολέμου.⁷⁴ Ο πιο πιεστικός στόχος του Adenauer ήταν να καταφέρει να εντάξει τη Δυτική Γερμανία σε μία στρατιωτική συμμαχία. Πρώτον ήλπιζε να μπορέσει η Γερμανία από μόνη της να υπερασπίζεται τα δικά της σύνορα, δεύτερον να επιτευχθεί ολοκλήρωση με τη Δύση και τρίτον να αποκτήσει λόγο σε έναν στρατιωτικό σχηματισμό. Οι εκτιμήσεις του προέβλεπαν την ενσωμάτωση της Δυτικής Γερμανίας σε μία δυτική στρατιωτική συμμαχία και την επιστροφή της χώρας του σε

⁷¹ Baring Arnulf, ό.π., *Außenpolitik in Adenauers Kanzlerdemokratie*, σελ. 100.

⁷² Adenauer Konrad, ό.π., *Erinnerungen 1945 bis 1963*, σελ. 298.

⁷³ Herbst Ludolf, Werner Bühner, Hanno Sowade, *Vom Marshallplan zur EWG. Die Eingliederung der Bundesrepublik Deutschland in die westliche Welt*, De Gruyter, München, 1990, σελ. 125.

⁷⁴ Steininger Rolf (1989), ό.π., *Wiederbewaffnung.*, σελ. 17.

μία κανονική κατάσταση κυρίαρχου κράτους.⁷⁵ Οι εκτιμήσεις του ίδιου καθώς και των στρατιωτικών συμβούλων του, ήταν πως εάν η Δύση θέλει να συμβάλει τη γερμανική άμυνα, αυτό αυτόματα προϋποθέτει την ίση πολιτική και στρατιωτική μεταχείριση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας. Το ζήτημα επομένως της γερμανικής αμυντικής συνεισφοράς ήταν το μόνο σωστό μέσο για να αποκτήσει εθνική κυριαρχία ο Adenauer για τη χώρα του.⁷⁶ Η ένταξη της Δυτικής Γερμανίας στη Δυτική Ευρώπη μπορεί να καθυστερούσε την επανένωση της Γερμανίας, αλλά η σκέψη του Adenauer ήταν ότι η επανένωση μπορούσε να προέλθει μόνο από τη δύναμη και όχι από την αδυναμία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας.⁷⁷

4.3 Συζητήσεις για την Αμυντική Συμβολή της Δυτικής Γερμανίας.

Όλο το ζήτημα της γερμανικής αμυντικής συνεισφοράς ξεκινούσε από τον στόχο των δυτικών συμμάχων να ενισχύσουν την άμυνα της Δυτικής Ευρώπης, ειδικά μετά το ξέσπασμα του Ψυχρού Πολέμου το 1947, κυρίως λόγω της αυξημένης υπεροχής των Σοβιετικών στα συμβατικά χερσαία στρατιωτικά μέσα. Ως εκ τούτου ήταν επιτακτική η ανάγκη για τον στρατό των Δυτικών Συμμάχων να εξετάσει το ενδεχόμενο να συμπεριλάβει στον σχεδιασμό πολιτικής ασφάλειας τον δυτικογερμανικό στρατό. Ταυτόχρονα όμως τηρούσαν τις αποφάσεις του Potsdam που προέβλεπαν αποστρατιωτικοποίηση της ζώνης κατοχής της Δυτικής Γερμανίας. Από την άνοιξη του 1948 αυξήθηκε η πίεση της Δυτικής Ευρώπης προς τις ΗΠΑ για ενίσχυση της ασφάλειας. Ο συλλογικός φόβος των δυτικοευρωπαϊκών κρατών για τη σοβιετική επιθετικότητα οδήγησε στη υπογραφή του Συμφώνου των Βρυξελλών μεταξύ της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας και των χωρών Benelux στις 17 Μαρτίου του 1948. Στο Σύμφωνο αυτό δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην συλλογική άμυνα.⁷⁸

Υπήρχε όμως το ερώτημα εάν μια πιθανή γερμανική εισβολή ήταν ζωτικής σημασίας για μια κοινή δυτικοευρωπαϊκή αμυντική συμμαχία. Στο ερώτημα αυτό απάντησαν οι Βρετανοί και οι Αμερικανοί στις αρχές του 1948. Η μελλοντική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας επρόκειτο να γίνει ισάξιο μέλος της δυνητικής δυτικοευρωπαϊκής συμμαχίας. Ο στόχος αυτός ήταν επιτακτικός για τις

⁷⁵ Elvert Jürgen, *Deutschland 1949-1989. Von der Zweistaatslichkeit zur Einheit*, Franz Steiner, Stuttgart, 2003, σελ. 168.

⁷⁶ Foerster Roland G, ό.π., *Anfänge Westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956.*, σελ. 692.

⁷⁷ Simpson Mitchel B., *War, Strategy, and Maritime Power*, Rutgers University Press, New Jersey, 1977, σελ. 209.

⁷⁸ Herbst Ludolf, ό.π., *Vom Marshallplan zur EWG.*, σελ. 399.

ΗΠΑ, καθόσον από το 1945 και μέχρι δύο μετά είχαν προγραμματίσει την αποχώρησή τους από την Ευρώπη. Ο χρόνος αυτός όμως επεκτάθηκε εξαιτίας των εντάσεων μεταξύ Δύσης και Ανατολής.⁷⁹ Από το 1947 και έπειτα, οι Αμερικανοί ακολούθησαν μία νέα πολιτική, την πολιτική του «περιορισμού». Μέσω αυτής της πολιτικής οι ΗΠΑ δήλωσαν ότι θα αντισταθούν απέναντι στο σοβιετικό επεκτατισμό και θα βοηθήσουν όποια χώρα θελήσει να αντισταχθεί.⁸⁰ Ο στρατός των ΗΠΑ προσέφερε μία σημαντική συμβολή στην άμυνα της Δυτικής Ευρώπης είτε με τη μορφή στρατιωτικής συμβολής, είτε με την μορφή της πυρηνικής αποτροπής. Από την πλευρά τους οι Βρετανοί θεωρούσαν ότι μία αφοπλισμένη Γερμανία δεν ήταν σε θέση να απειλήσει την Ευρώπη αλλά ούτε και σε θέση να ενισχύσει την ασφάλεια της Δύσης και αναγνώρισαν το 1948 ότι η ενοποίηση της Δυτικής Ευρώπης θα ήταν επιτυχής μόνο με εταίρο τη Δυτική Γερμανία.⁸¹

5. Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

5.1 Διεκδίκηση της Επαναστρατιωτικοποίησης της Δυτικής Γερμανίας

Το 1949, οι Δυτικοί σύμμαχοι εξακολουθούν να συμφωνούν ότι η Γερμανία δεν πρέπει ποτέ να αποτελέσει ξανά απειλή. Ο επανεξοπλισμός της δεν ήταν λύση. Ωστόσο στους στρατιωτικούς κύκλους επικρατούσε η άποψη ότι δεν μπορούσε να αποκλειστεί το ενδεχόμενο μελλοντικής συνεισφοράς των Γερμανών στην άμυνα. Έκαναν επίσης προτάσεις για την ενίσχυση των ασθενέστερων μονάδων του NATO με την ενσωμάτωση μονάδων δυτικών γερμανικών στρατευμάτων, αλλά τέτοιες προτάσεις δεν ήταν θετικές στις δυτικές κυβερνήσεις. Παρ' όλα αυτά, οι Σύμμαχοι αναγνώρισαν και αξιολόγησαν το πρόβλημα ασφαλείας στη Δυτική Ευρώπη, αλλά όχι στο ίδιο βαθμό που έγινε με το ξέσπασμα του Πολέμου της Κορέας, γι αυτό το λόγο οι προτάσεις τους είχαν προληπτικό χαρακτήρα. Ο Βρετανός υπουργός Εξωτερικών Bevin πρότεινε τη σύσταση ομοσπονδιακής αστυνομικής δύναμης, η οποία θα σχεδιαζόταν στα πρότυπα της αστυνομίας της Λαϊκής Δημοκρατίας.⁸² Ο Adenauer είδε θετικά αυτή την πρόταση για τη δημιουργία μιας ισχυρής αστυνομικής δύναμης υπό ομοσπονδιακή αρχή. Τέλος

⁷⁹ Herbst Ludolf, ο.π., *Vom Marshallplan zur EWG.*, σελ. 542.

⁸⁰ Foerster Roland G, ό.π., *Anfänge Westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956.*, σελ. 70.

⁸¹ Steininger Rolf, ό.π., *Wiederbewaffnung.*, σελ. 64.

⁸² Hoeth Lutz, ό.π., *Die Wiederbewaffnung Deutschlands in den Jahren 1945-1958.*, σελ. 179-180.

αξίζει να αναφερθεί ότι το έργο αυτό δεν μπορούσε να εφαρμοστεί επειδή τα ομοσπονδιακά κράτη συμφώνησαν ότι θα δινόταν τέτοια αρμοδιότητα στην Ομοσπονδιακή κυβέρνηση ώστε μέσω μιας ομοσπονδιακής αστυνομίας να οδηγήσει στη δημιουργία ενός μελλοντικού στρατού μόνιμων στελεχών για να συμβάλει στην κοινή ευρωπαϊκή άμυνα. Έτσι η προετοιμασία του μετέπειτα σχηματισμού των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων απέτυχε.⁸³ Το γερμανικό κοινοβούλιο στις 15 Φεβρουαρίου του 1951 ψήφισε νόμο για την Ομοσπονδιακή Φρουρά των συνόρων. Η Ομοσπονδιακή Φρουρά συνόρων αντιπροσώπευε έναν «συμβιβασμό» σε μία Ομοσπονδιακή αστυνομική δύναμη ως απάντηση λόγω της αλλαγής της κατάστασης.⁸⁴ Τα καθήκοντά της ήταν εκτός από αστυνομικά, όπως για παράδειγμα: ο έλεγχος των συνόρων, συνέβαλε και στην ασφάλεια με την έννοια του στρατού. Αποτελούσε την πρώτη παραστρατιωτική μονάδα σε ομοσπονδιακό επίπεδο και ήταν ο προάγγελος της μετέπειτα «Bundeswehr» (γερμανικού στρατού).

5.2 Προτάσεις για έναν Ευρωπαϊκό Στρατό

Πριν προκύψουν ορισμένα σχέδια και μια κοινή λήψη αποφάσεων για μια αμυντική κοινότητα, διάφοροι πολιτικοί στη Δύση εξέφρασαν τις σκέψεις τους για έναν κοινό ευρωπαϊκό στρατό. Ο Ιταλός υπουργός Εξωτερικών Sforza αναφέρθηκε τον Απρίλιο του 1950, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων του Βορειοατλαντικού Συμφώνου, στη δυνατότητα ενός κοινού ευρωπαϊκού στρατού με τη συμβολή της Γερμανίας.⁸⁵

Ο Winston Churchill με το σύνθημα: «αφήστε την Ευρώπη να αναπτυχθεί», δημιούργησε το αίτημα για μια κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα στα μεταπολεμικά χρόνια. Στις 12 Αυγούστου του ίδιου χρόνου στη διάσκεψη του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Στρασβούργο, πρότεινε τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού στρατού, υπό μια ενιαία διοίκηση.⁸⁶ Η πλειοψηφία του Συμβουλίου αποδέχθηκε την πρόταση με 89 ψήφους υπέρ, έναντι 5 κατά και 27 αποχές.⁸⁷

⁸³ Foerster Roland G., ό.π., *Anfänge Westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956.*, σελ 492.

⁸⁴ Baring Arnulf, ό.π., *Außenpolitik in Adenauers Kanzlerdemokratie*, σελ. 81.

⁸⁵ Krüger Dieter, *Sicherheit durch Integration? Die wirtschaftliche und politische Zusammenarbeit Westeuropas 1947 bis 1957/58*, Oldenbourg, München, 2003, σελ. 203.

⁸⁶ Gossel Daniel, *Briten, Deutsche und Europa, Die Deutsche Frage in Der Britischen Außenpolitik 1945-1962*, Franz Steiner, Stuttgart, 1999, σελ. 51.

⁸⁷ Herbst Ludolf, ό.π., *Vom Marshallplan zur EWG.*, σελ. 260.

5.3 Οπλισμός της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας

Στις 29 Αυγούστου του 1950, ο ομοσπονδιακός Καγκελάριος Adenauer ρωτά με υπόμνημα τον Ύπατο Αρμοστή των συμμάχων που ήταν υπεύθυνος για τη Γερμανία McCloy, σχετικά με την εξωτερική και εσωτερική ασφάλεια της ομοσπονδιακής επικράτειας. Η κατάσταση ασφαλείας αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεων στη διάσκεψη των υπουργών εξωτερικών στη Νέα Υόρκη. Στη σοβιετική ζώνη ειδικότερα, που συνορεύει με τη Δυτική Γερμανία, είχαν αναπτυχθεί παραστρατιωτικές δυνάμεις και ο Adenauer ανησυχούσε για την ανισορροπία ισχύος μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Οι Σοβιετικοί στην Ανατολική Γερμανία διέθεταν 22 επιχειρησιακές μεραρχίες, ενώ οι δυνάμεις κατοχής των Δυτικών συμμάχων ανέρχονταν μόλις στο 1/4 αυτής της δύναμης. Όσον αφορά τη σοβιετική κατοχική ζώνη, ο Adenauer προειδοποιούσε ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία δεν είχε τίποτα για να αντισταχθεί απέναντι στα συνοριακά στρατεύματα.⁸⁸ Τα λόγια του Adenauer εκφράζουν αυτή την κατάσταση όσο πιο ρεαλιστικά γίνεται: «Από στρατιωτική άποψη, ήμασταν εμείς οι Γερμανοί εντελώς ανυπεράσπιστοι[...]».⁸⁹ Γι' αυτό τον λόγο ο Καγκελάριος ζήτησε την ενίσχυση των δυνάμεων κατοχής,⁹⁰ επιπλέον έκανε εμφανή την επιθυμία των Γερμανών να συμβάλουν στην άμυνα με τη δημιουργία γερμανικών στρατευμάτων, σε περίπτωση σχηματισμού ενός διεθνούς δυτικοευρωπαϊκού στρατού.⁹¹

5.4 Η Απόφαση για το Γερμανικό Επανεξοπλισμό το Δεκέμβριο του 1950

Μετά το ξέσπασμα του πολέμου της Κορέας στις 25 Ιουνίου του 1950, οι ΗΠΑ επιβεβαίωσαν τις εκτιμήσεις τους στο έγγραφο NSC 68.⁹² Το εν λόγω έγγραφο δημιουργήθηκε από το αμερικανικό Συμβούλιο Ασφαλείας (NSC) και το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ και παρουσιάστηκε στον Πρόεδρο Truman. Αξιολογούσε τις σοβιετικές προθέσεις μετά την πρώτη έκρηξη της πρώτης σοβιετικής ατομικής βόμβας και προέβλεπε το σχέδιο για την στρατιωτικοποίηση της Δύσης μέχρι την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Το NSC 68 τέλος, βασίστηκε στην υπόθεση ότι αν η Σοβιετική Ένωση επιτεθεί στη Δυτική Ευρώπη σε έναν συγκεκριμένο χρόνο, η Ευρώπη θα πρέπει

⁸⁸ http://www.runde-ecke-leipzig.de/sammlung/pop_zusatz.php?w=w00098

⁸⁹ Adenauer Konrad, ό.π., *Erinnerungen 1945 bis 1963*, σελ. 347.

⁹⁰ Booms Hans [Hrsg], *Die Kabinettsprotokolle der Bundesregierung. Band 2: 1950*, ZVAB, Boppard, 1984, σελ. 18.

⁹¹ Elvert Jürgen, ό.π., *Deutschland 1949-1989*, σελ. 85.

⁹² Schöttli Thomas, *USA und EVG. Truman, Eisenhower und die Europa-Armee. (Europäische Hochschulschriften, Reihe 3; Geschichte und ihre Hilfswissenschaften)*, Peter Lang, Berlin, 1994, σελ. 109-115.

να λάβει τα κατάλληλα αντίμετρα. Ταυτόχρονα παρενέβησαν στην σύγκρουση της Κορέας για λογαριασμό του ΟΗΕ. Αυτό για τις ΗΠΑ σήμαινε τεράστια οικονομική επιβάρυνση για τον αμερικανικό προϋπολογισμό. Οι συγκεκριμένες αμυντικές δαπάνες για το οικονομικό έτος 1951, ήταν 257% πάνω από την αρχική εκτίμηση. Αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο οι ΗΠΑ ενδιαφέρθηκαν για τη γερμανική συνεισφορά στην άμυνα, όχι μόνο για γεωστρατηγικούς λόγους, αλλά και για οικονομικούς. Επιπρόσθετα οι ΗΠΑ δεν ήταν διατεθειμένες να σηκώσουν μόνες τους το βάρος της άμυνας και της ασφάλειας της Δυτικής Ευρώπης. Την ίδια εποχή διεξήχθη ψήφισμα στο Αμερικανικό Πεντάγωνο για τη χρήση του γερμανικού στρατιωτικού δυναμικού στα πλαίσια της δυτικοευρωπαϊκής άμυνας, στο οποίο η πλειοψηφία τάχθηκε υπέρ.⁹³

5.5 Η Διάσκεψη των Υπουργών Εξωτερικών στη Νέα Υόρκη

Από τις 12 έως τις 18 Σεπτεμβρίου του 1950, εκπρόσωποι των τριών δυτικών συμμάχων συναντήθηκαν στη Νέα Υόρκη για να συζητήσουν την μελλοντική πολιτική στη Γερμανία. Υπήρξε ομοφωνία στο να επιτραπεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία να αναπτύξει διπλωματικές σχέσεις καθώς επίσης και να αναθεωρηθεί το καθεστώς κατοχής. Ωστόσο τα μέλη δεν κατάφεραν να πετύχουν κάποια συμφωνία όσον αφορά την αμυντική συμβολή της Δυτικής Γερμανίας. Ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Acheson εξήγησε στα υπόλοιπα μέλη ότι η δέσμευση των ΗΠΑ για την ασφάλεια της Ευρώπης εξαρτάται από την προθυμία των Ευρωπαίων να ενισχύσουν την άμυνά τους και σύντομα να καταλήξουν σε συμφωνία για το ζήτημα του επανεξοπλισμού της Δυτικής Γερμανίας ή να αποδεχτούν τη δημιουργία γερμανικών στρατευμάτων.⁹⁴ Ο Acheson όσον αφορά το ζήτημα του επανεξοπλισμού μίλησε κάνοντας ειδική αναφορά στην απόφαση του Αμερικανού Επιτελάρχη,⁹⁵ ο οποίος είχε αναλύσει την στρατιωτική κατάσταση στην Ευρώπη, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η δημιουργία του γερμανικού στρατού ήταν απαραίτητη για την συλλογική άμυνα. Υπήρξε όμως η πιο σημαντική διαφωνία στο πιο σημαντικό σημείο. Δεν κατάφερε να πείσει τη γαλλική πλευρά για τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας, μετά από τρεις μεγάλους πολέμους με τους Γερμανούς.⁹⁶ Προκειμένου όμως να μην υποτιμήσει τη Γαλλία μπροστά στο παγκόσμιο κοινό και να αποφύγει την εντύπωση ότι οι διαπραγματεύσεις απέτυχαν, οι εκπρόσωποι στο τελικό ανακοινωθέν συμφώνησαν σε πολύ διπλωματικές διατυπώσεις

⁹³ Noack Paul, ό.π., *Das Scheitern der Europäischen Vereinigungsgemeinschaft.*, σελ. 241.

⁹⁴ Borowski Peter, *Deutschland 1945 bis 1969*, Fackel Täger, Dortmund, 1993, σελ. 141.

⁹⁵ Baring Arnulf, ό.π., *Außenpolitik in Adenauers Kanzlerdemokratie*, σελ. 91.

⁹⁶ Schubert von, Klaus, ό.π., *Wiederbewaffnung und Westintegration*, σελ. 27.

που φάνηκαν ότι ανταποκρίνονταν στις αγγλοαμερικανικές απαιτήσεις. Έτσι το κείμενο της ανακοίνωσης έδωσε την εντύπωση ότι είχε επιτευχθεί συμφωνία για γερμανική συνεισφορά, αλλά ακόμη δεν είχε παρθεί οριστική απόφαση.⁹⁷

5.6 Παράλληλες Διαπραγματεύσεις με την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση

Οι διαπραγματεύσεις που διεξήχθησαν στη φάση της ίδρυσης της ΕΑΚ, έλαβαν μέρος από τις 9 Ιανουαρίου έως τις 4 Ιουλίου του 1951 στο Petersberg κοντά στη Βόννη. Οι Αγγλοσάξονες τάχθηκαν υπέρ της ένταξης της Δυτικής Γερμανίας στο ΝΑΤΟ.⁹⁸ Παράλληλα από τις 15 Ιανουαρίου του ίδιου έτους πραγματοποιήθηκαν διαπραγματεύσεις με τη γαλλική πλευρά καθώς και με άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης για την ένταξη της Δυτικής Γερμανίας στην ΕΑΚ, βάσει του σχεδίου Pleven. Συνεπώς ο επανεξοπλισμός της Δυτικής Γερμανίας θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί είτε στα ευρωπαϊκά, είτε στα ευρωατλαντικά πλαίσια. Οι δύο διαπραγματεύσεις είχαν διαφορετικά σχήματα και σκοπούς. Οι Γάλλοι από την πλευρά τους θέλησαν να επιβάλλουν τις απόψεις τους για τον επανεξοπλισμό της Δυτικής Γερμανίας και οι Αμερικανοί ήθελαν να πετύχουν την πιο αποτελεσματική αμυντική συμβολή της Δυτικής Γερμανίας.

Το σχέδιο Pleven επικρίθηκε εν τη γενέσει του από την αμερικανική πλευρά, καθώς η στρατιωτική του αποτελεσματικότητα ήταν αβέβαιη.⁹⁹ Το βασικό σημείο διαφωνίας ήταν το μέγεθος των εθνικών στρατιωτικών μονάδων. Η γαλλική πρόταση περιελάμβανε μόνο μικρές γερμανικές στρατιωτικές μονάδες και συγκεκριμένα τάγματα 800 έως 1200 στρατιωτών, ενώ η αμερικανική πλευρά επιθυμούσε τάγματα των 12.000 έως 15.000 στρατιωτών. Από καθαρά στρατιωτική άποψη, η ιδέα των ΗΠΑ ήταν η μέγιστη και η βέλτιστη χρήση των γερμανικών στρατευμάτων.¹⁰⁰ Η πρόταση του Αμερικανού εκπροσώπου Charles Spofford, στο Αναπληρωματικό Συμβούλιο του ΝΑΤΟ να σχηματιστούν στρατιωτικές μονάδες των 6000 στρατιωτών, δεν απορρίφθηκε από τους Γάλλους.¹⁰¹ Αυτό συνέβη διότι η στρατιωτική λογική του

⁹⁷ Baring Arnulf, ό.π., *Außenpolitik in Adenauers Kanzlerdemokratie*, σελ. 91.

⁹⁸ Schubert von, Klaus, ό.π., *Wiederbewaffnung und Westintegration*, σελ. 35.

⁹⁹ Schubert von, Klaus, ό.π., *Wiederbewaffnung und Westintegration*, σελ. 104.

¹⁰⁰ Köllner Lutz [Hrsg], *Anfänge westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956. Die EVG-Phase. Band 2*, Walter de Gruyter, München, 1990, σελ. 611.

¹⁰¹ Timmermann Heiner, ό.π., *Deutschlandvertrag und Pariser Verträge*, σελ. 34.

εγχειρήματος έπρεπε να βασιστεί σε έναν ελεγχόμενο επανεξοπλισμό της Δυτικής Γερμανίας.¹⁰²

Οι διαπραγματεύσεις στο Petersberg ολοκληρώθηκαν τις 4 Ιουνίου του 1951 και έγινε εμφανές ότι δόθηκε περισσότερη έμφαση στις αμερικανικές στρατιωτικές ιδέες.¹⁰³ Την ίδια περίοδο δημοσιεύτηκε μια ενδιάμεση έκθεση του σχεδίου Pleven, η οποία έδωσε στη Δυτική Γερμανία εκτεταμένη ισότητα με τα υπόλοιπα μέλη της συμμαχίας. Παρά όμως τις γαλλικές παραχωρήσεις, η γερμανική κυβέρνηση επέμενε ότι ο επανεξοπλισμός της στα πλαίσια του ΝΑΤΟ ήταν η καλύτερη δυνατή λύση, βασιζόμενη στην αμερικανική θέση.¹⁰⁴ Τον Ιούλιο του 1951 ο Αμερικανός Ύπατος Αρμοστής ανακοίνωσε στο Γερμανό Καγκελάριο ότι η Δυτική Γερμανία θα έπρεπε να ασχοληθεί σοβαρά με το σχέδιο Pleven, το οποίο είχε γίνει αποδεκτό από τις ΗΠΑ μέσω γαλλικών συμβιβασμών.¹⁰⁵

6.Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΛΥΣΕΩΝ

6.1. Ποιος θα σώσει την Ευρώπη;

Η Μεγάλη Βρετανία είδε μία επείγουσα κατάσταση ανάγκης στις αρχές της δεκαετίας του 1950. Υπήρχε μια απειλή στη συζήτηση για τον επανεξοπλισμό της Δυτικής Γερμανίας, τον οποίο πολεμούσαν έντονα τα αριστερά κόμματα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας, τα οποία ήταν ενάντια στην αντίδραση των δυτικών δυνάμεων στην προσφορά του Stalin για επανένωση της Γερμανίας το 1952, με πιθανό τον «ανατολικό προσδιορισμό» της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Αυτό θα σήμαινε ότι θα γινόταν εύκολος στόχος της Σοβιετικής Ένωσης.¹⁰⁶

Αυτός ο φόβος αποδείχτηκε αδικαιολόγητος, αλλά απειλήθηκε και η Μεγάλη Βρετανία. Η διάσταση της παγκόσμιας πολιτικής είχε αλλάξει δραματικά από το 1954, ως αποτέλεσμα της ταυτόχρονης ανάπτυξης και εξοπλισμού με πυρηνικά όπλα για την προστασία πυρηνικών επιθέσεων από τη σοβιετική πλευρά.¹⁰⁷

Η αγγλική κυβέρνηση, η οποία είχε προσεγγίσει με σκεπτικισμό την ΕΑΚ αρχικά, συνειδητοποίησε ότι έπρεπε να βρει έναν εναλλακτικό τρόπο, έτσι ώστε να

¹⁰² Baring Arnulf, ό.π., *Außenpolitik in Adenauers Kanzlerdemokratie*, σελ. 109.

¹⁰³ Schubert von, Klaus, ό.π., *Wiederbewaffnung und Westintegration*, σελ. 107.

¹⁰⁴ Köllner Lutz, ό.π., *Anfänge westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956*, σελ. 42.

¹⁰⁵ Baring Arnulf, ό.π., *Außenpolitik in Adenauers Kanzlerdemokratie*, σελ. 108.

¹⁰⁶ Felken Detlef, *Dulles und Deutschland, Die amerikanische Deutschpolitik 1953-1959*, Bouvier, Bonn, 1993, σελ. 247.

¹⁰⁷ Noack Paul, ό.π., *Das Scheitern der Europäischen Vereinigungsgemeinschaft*, σελ. 18.

συνάψει έναν μεγαλύτερο ηπειρωτικό δεσμό από αυτόν που προοριζόταν για την ΕΑΚ.¹⁰⁸ Σε αντίθεση με τον Dulles, δεν ήθελε ο Eden να «τιμωρήσει» τους Γάλλους ως «άτακτα παιδιά».¹⁰⁹ Η Γαλλία έπρεπε να συμμετάσχει στην επίλυση της κρίσης από την αρχή. Μόνο στην περίπτωση που η Γαλλία αρνιόταν την ένταξη της Γερμανίας στο NATO, έπρεπε να αναζητηθεί μία λύση χωρίς τη Γαλλία. Σε περίπτωση αντιπαραθέσεων, η Αγγλία θα έπαιρνε το μέρος της Γερμανίας, όχι από συμπάθεια, αλλά επειδή το απαιτούσαν οι επικρατούσες συνθήκες.

Μεταξύ 5 και 12 Ιουλίου του 1952, ανατέθηκε σε μια αγγλοαμερικανική ομάδα εργασίας με επικεφαλής τον Sir Frank Roberts, η εξεύρεση εναλλακτικής λύσης, με μυστικές εργασίες.¹¹⁰ Παραγγέλθηκε από τους Churchill και Eden κατά την επίσκεψή τους στην Αμερική τον Ιούνιο του 1952. Τα λεγόμενα «πρωτόκολλα του Λονδίνου» ήταν το πρώτο βήμα της αγγλικής πρωτοβουλίας. Το πρώτο στοιχείο αυτής της προσέγγισης ήταν ο διαχωρισμός της εθνικής κυριαρχίας και του επανεξοπλισμού, ο οποίος θα εφαρμοζόταν σε περίπτωση αποτυχίας.¹¹¹

Τα πρωτόκολλα του Λονδίνου δείχνουν ότι μετά τον πόλεμο στην Ινδοκίνα και την πτώση της κυβέρνησης Laniel, οι Βρετανοί και οι Αμερικανοί πήραν την αποτυχία ή την πιθανή αποτυχία της ΕΑΚ, ήθελαν να είναι προετοιμασμένοι σε μια περίπτωση έκτακτης ανάγκης.¹¹²

Στις 2 Σεπτεμβρίου ο Adenauer επισκέφθηκε τον Βρετανό Ύπατο Αρμοστή Sir Frederic Hoyer-Millar.¹¹³ Τα σχέδια παρουσιάστηκαν στον Adenauer παρουσία του υφυπουργού Walter Hallstein. Ο Adenauer αρχικά αντέδρασε αγανακτισμένος, χαρακτηρίζοντας τα ως χειρότερα από την απόρριψη της ΕΑΚ από τους Γάλλους. Τα σχέδια έπρεπε να αναβληθούν. Η πρώτη απόπειρα εξεύρεσης λύσης αποδείχθηκε θετική μόνο στο βαθμό που ο Adenauer κατέστησε σαφές ότι η λύση του NATO θα ήταν η μόνη επιθυμητή λύση γι' αυτόν. Λύση που όμως αμφέβαλλε αν θα τη δεχθεί η Γαλλία.¹¹⁴

¹⁰⁸ Ehlert Hans, ό.π., *Anfänge westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956*, σελ. 18.

¹⁰⁹ Felken Detlef, ό.π., *Dulles und Deutschland*, σελ. 248.

¹¹⁰ Noack Paul, ό.π., *Das Scheitern der Europäischen Vereinigungsgemeinschaft*, σελ. 96.

¹¹¹ Schwarz Hans Peter, *Adenauer, Der Staatsmann 1952-1967*, DVA, Stuttgart, 1991, σελ. 144.

¹¹² Grewe Wilhelm G., *Ruckblenden 1976-1951*, Lw. m. Sch., Frankfurt am Main, 1979, σελ. 194.

¹¹³ Noack Paul, στο ίδιο, σελ. 95.

¹¹⁴ Felken Detlef, ό.π., *Dulles und Deutschland*, σελ. 248.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

7.1 Η Λύση στο Αμυντικό Πρόβλημα. Σημασία και Συνέπειες

Το Ζήτημα του γερμανικού επανεξοπλισμού εξελίχθηκε σε δύο διαφορετικά στάδια. Πρώτον η ρεαλιστική βρετανική προσέγγιση υπέρ μιας στενότερης γερμανικής σύνδεσης με τη Δύση σε ένα Ατλαντικό πλαίσιο και μία σταδιακή αποδοχή κάποιου μέτρου επανεξοπλισμού εις βάρος των εγγυημένων γαλλικών διαμαρτυριών. Δεύτερον, στην άλλη πλευρά της Μάχης, καθώς οι γαλλικές πρωτοβουλίες για το γερμανικό ζήτημα, όπως το Σχέδιο Schuman και η ΕΑΚ κέρδισαν έδαφος σε βάρος του βρετανικού αποκλεισμού.¹¹⁵

Η επίλυση της κρίσης και η διάσωση της Ευρώπης, δεν είναι μόνο επίτευγμα της Αγγλίας, αλλά ξεχωρίζει κυρίως η πρωτοβουλία του Eden. Το ταξίδι του στην Ευρώπη, η ιδέα της μετατροπής του Συμφώνου των Βρυξελλών και η αναζήτηση λύσης με τη Γαλλία, κάνουν εμφανή τα διπλωματικά του προσόντα. Εξίσου σημαντική ήταν η υποστήριξη του Eden από τον Dulles. Η Αμερική, ως παγκόσμια δύναμη, έπρεπε να υποστηρίξει αυτή την πρωτοβουλία. Ο Dulles έπρεπε να συνειδητοποιήσει ότι οι πολιτικές πιέσεις δε θα έλυναν τα ιστορικά πολιτικά προβλήματα της Γηραιάς Ηπείρου. Η αμερικανική απόφαση να επιδιώξει μία λύση χωρίς τη Γαλλία σε περίπτωση αμφιβολιών δεν ήταν μόνο αντιπαραγωγική αλλά αποσκοπούσε επίσης στην επιδείνωση των σχέσεων με τη Γαλλία. Τελικά η ανατροπή της αρχικής επιθυμίας των ΗΠΑ να αποκλείσουν την Αγγλία από την ΕΑΚ έγινε αργότερα μία ουσιαστική πτυχή της αμυντικής λύσης.

Η αμερικανική πολιτική επαναφοράς, όπως αυτή εφαρμόστηκε από τον Eisenhower στην Κούβα και την Ασία, δεν μπορούσε να λειτουργήσει και τη Δυτική Ευρώπη. Η Ανατολική Γερμανία δεν μπορούσε να κερδηθεί, παρά τη διαβεβαίωση μια πολιτικής που στόχευε στην επανένωση της Γερμανίας από τις δυτικές δυνάμεις. Επίσης δεν ήταν βέβαιο αν οι ΗΠΑ υπερασπίζονταν τα συμφέροντά τους στη Δυτική Ευρώπη, αν η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία δεν εντασσόταν στο ΝΑΤΟ. Η ένταξη της νομιμοποίησε τις δυτικές δυνάμεις να αντιτάξουν στρατιωτικές δυνάμεις απέναντι από

¹¹⁵ Pastor-Castro Rosalia, *Britain, France and the Rearmament of the Federal Republic of Germany 1947 - 1954 Cooperation and Discord*, (Degree of Doctor of Philosophy), University of Central Lancashire Preston, 2003, σελ. 218.

τις σοβιετικές, αποτρέποντας μια πιθανή εισβολή των Σοβιετικών πέρα από τα σύνορα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Ο ρόλος του Adenauer ήταν επίσης άξιος αναφοράς σε αυτή τη διαδικασία. Ο ίδιος είχε καταλάβει ότι ο μόνος τρόπος για την ανοικοδόμηση της Γερμανίας, ο μόνος τρόπος ήταν η ένταξη της στη Δύση, άλλα «αφελώς» πίστεψε ότι το σχέδιο για τη ΕΑΚ θα μπορούσε να ευδοκιμήσει. Η επίμονη στάση του μπορεί να χαρακτηριστεί και πεισματική ως ένα βαθμό. Επίσης υπήρξε μεγάλη δυσαρέσκεια από τις αποτυχημένες προσπάθειες εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας και είχαν μόνο αρνητικό αντίκτυπο στις ήδη ιστορικά διαταραγμένες σχέσεις με τη Γερμανία, αλλά και στη δημιουργία μιας ενωμένης Ευρώπης.

Παρά την αποτυχία της ΕΑΚ και τη Συμφωνία του Λονδίνου, η ανεξαρτησία της Ευρώπης εγκαταλείφθηκε συνειδητά και οι δεσμοί μεταξύ των δυτικοευρωπαίων, με εξαίρεση τη Γαλλία, με τις ΗΠΑ ενισχύθηκαν σημαντικά. Ωστόσο παρά τις αποτυχημένες διαπραγματεύσεις της ΕΑΚ, η ευρωπαϊκή ενοποίηση πραγματοποιήθηκε σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό, τόσο σε πολιτισμικό όσο και οικονομικό επίπεδο: ίδρυση του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1949, ίδρυση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το 1950, ίδρυση της ΕΚΑΧ και της ΕΥΡΑΤΟΜ το 1951, η Συνθήκη της Ρώμης το 1957 και ίδρυση της ΕΟΚ το 1967. Οι βαθύτεροι λόγοι υποστήριξης της ολοκλήρωσης από τους Γερμανούς οφειλόταν στην επιθυμία αποκατάστασης της εθνικής (τους) ταυτότητας, και όχι στην υπέρβαση αυτής. Και συγκεκριμένα οι στόχοι τους ήταν ακριβώς αντίθετοι από τους ευρωπαϊστές των δεκαετιών του 1940 και του 1950, οι μεν ευρωπαϊστές επιθυμούσαν την κατάργηση της εθνικής ταυτότητας, ενώ οι Γερμανοί να επανακτήσουν την εθνική τους ταυτότητα, να νομιμοποιηθούν στην διεθνή πολιτική σκηνή και να απαλλαγούν από τους μεταπολεμικούς περιορισμούς.¹¹⁶

Οι στενοί δεσμοί της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας και η επαναστρατιωτικοποίηση της στα πλαίσια του ΝΑΤΟ, της έδωσαν της έδωσαν την κυριαρχία που επιζητούσε, αν και αυτό έγινε σε βάρος της γερμανικής επανένωσης, όπως κατηγόρησαν τον Adenauer οι πολιτικοί του αντίπαλοι. Η Ομοσπονδιακή

¹¹⁶ Ήφαιστος Παναγιώτης, *Διπλωματία και Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων*, ό.π., σελ. 218.

Δημοκρατία έχαιρε την εκτίμηση των ΗΠΑ, ενώ ταυτόχρονα υποτιμήθηκε η Γαλλία ως εκκεντρικός πολιτικός εταίρος, πράγμα που ανάγκασε τη Γαλλία να «πλησιάσει» τη Γερμανία. Η κίνηση αυτή βασίστηκε κυρίως στις σχέσεις του de Gaulle με τον Adenauer. Οι σχέσεις των δύο χωρών κορυφώθηκαν με τη γαλλο-γερμανική Συνθήκη Φιλίας το 1963. Έτσι με βάση το σχέδιο Schumann και παρά την αποτυχία της ΕΑΚ, η Γερμανία και η Γαλλία έχουν αποδειχθεί μέχρι σήμερα οι εγγυητές αλλά και οι κινητήριες δυνάμεις της ευρωπαϊκής ενοποίησης, η οποία έχει μέχρι σήμερα μια κοινή πολιτική ασφάλεια και άμυνας. Από το 2003 και έπειτα έχει έρθει στο προσκήνιο η συζήτηση για έναν υπερεθνικό ευρωπαϊκό στρατό, αλλά αυτή τη φορά η δυσαρέσκεια προέρχεται από τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία, καθώς και την Ισπανία. Παραμένει όμως ως στόχος πολλών ευρωπαϊκών κρατών, συμπεριλαμβανομένης της Γερμανίας παρόλο που οι ευρωπαϊκές οικονομικές κρίσεις καθορίζουν την τρέχουσα ευρωπαϊκή πολιτική ατζέντα.

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ήφαιστος Παναγιώτης, *Διπλωματία και Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων. Γαλλίας, Γερμανίας, Μεγάλης Βρετανίας*, Ποιότητα, Αθήνα, 2000.
- Κοππά Μαριλένα, *Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας. Η Ιστορία, οι Θεσμοί, οι Στρατηγικές*, Πατάκη, Αθήνα, 2017.
- Μαγούλας Αντώνιος, *Άμυνα Ευρωπαϊκών Προδιαγραφών*, Ακίδα, Αθήνα, 1995.
- Μπότσιου Κωνσταντίνα, *Μεταξύ ΕΟΚ και ΝΑΤΟ. Η Ευρώπη σε Αναζήτηση μιας Αμυντικής και Πολιτικής Ένωσης 1949-1957*, Παπαζήση, Αθήνα, 2002.
- Χριστοδουλίδης Θεόδωρος, *Από την Ευρωπαϊκή Ιδέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Σιδέρης, Αθήνα, 2010.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Adenauer Konrad, *Erinnerungen 1945 bis 1963*, DVA, Berlin, 1965.
- Baring Arnulf, *Außenpolitik in Adenauers Kanzlerdemokratie*, Walter de Gruyter, Berlin, 1969.
- Borowski Peter, *Deutschland 1945 bis 1969*, Fackel Träger, Dortmund, 1993.
- Booms Hans [Hrsg], *Die Kabinettsprotokolle der Bundesregierung. Band 2: 1950*, ZVAB, Boppard, 1984.
- Blankenhorn Herbert, *Verständnis und Verständigung, Blätter eines politischen Tagesbuches 1949 bis 1979*, ZVAB, Frankfurt am Main, 1980.
- Brunn Gerhard, *Die europäische Einigung von 1945 bis Heute*, Reclam, Stuttgart, 2002.
- Buchheim Hans, *Deutschlandpolitik 1949-1972. Der politisch-diplomatische Prozess*. DVA, Stuttgart, 1984.
- Eckardt von Felix, *Ein unordentliches Leben, Lebenserinnerungen*, Econ, Düsseldorf, 1967.
- Eden Sir Anthony, *Memoiren 1945-1957*, Kiepenheuer & Witsch, Köln, 1960.
- Ehlert Hans, *Anfänge westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956, Bd.3, Die NATO-Option*, Oldenbourg, München, 1993.
- Elvert Jürgen, *Deutschland 1949-1989. Von der Zweistaatslichkeit zur Einheit*, Franz Steiner, Stuttgart, 2003.
- Felken Detlef, *Dulles und Deutschland, Die amerikanische Deutschpolitik 1953-1959*, Bouvier, Bonn, 1993.
- Foerster Roland G., Greiner Christian, Meyer Georg, Rautenberg J. Hans, Wiggershaus Norbert, *Anfänge Westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956: Von Der Kapitulation Bis Zum Plevan-plan*, Oldenbourg, München, 1982.

- Furdson Edward, *The European Defence Community: A History*, The Macmillan Press Ltd, London, 1980.
- Gossel Daniel, *Briten, Deutsche und Europa, Die Deutsche Frage in Der Britischen Außenpolitik 1945-1962*, Franz Steiner, Stuttgart, 1999.
- Görtemaker Manfred, *Geschichte der Bundesrepublik Deutschland: Von der Gründung bis zur Gegenwart*, Fischer, Frankfurt am Main, 2004.
- Greiner Christian, Meier A. Klaus, Rebhan Heinz, *Die NATO als Militärallianz: Strategie, Organisation und nukleare Kontrolle im Bündnis 1949 bis 1959*, Walter de Gruyter, München, 2003.
- Grewe Wilhelm G., *Ruckblenden 1976-1951*, Lw. m. Sch., Frankfurt am Main, 1979.
- Haftendorn Helga, *Deutsche Außenpolitik zwischen Selbstbeschränkung und Selbstbehauptung*, DVA, Stuttgart, 2001.
- Hausenstein Wilhelm, *Pariser Erinnerungen. Aus fünf Jahren diplomatischen Dienstes 1950-1955*, Olzog, München, 1990.
- Herbst Ludolf, Werner Bühner, Hanno Sowade, *Vom Marshallplan zur EWG. Die Eingliederung der Bundesrepublik Deutschland in die westliche Welt*, De Gruyter, München, 1990.
- Hoeth Lutz, *Die Wiederbewaffnung Deutschlands in den Jahren 1945-1958 und die Haltung der Evangelischen Kirche*, BoD, Berlin, 2007.
- Kleßman Christoph, *Die doppelte Staatsgründung. Deutsche Geschichte 1945-1955*, Göttingen, Bonn, 1991.
- Köllner Lutz [Hrsg], *Anfänge westdeutscher Sicherheitspolitik 1945-1956. Die EVG-Phase. Band 2*, Walter de Gruyter, München, 1990.
- Krüger Dieter, *Sicherheit durch Integration? Die wirtschaftliche und politische Zusammenarbeit Westeuropas 1947 bis 1957/58*, Oldenbourg, München, 2003.
- Lippens Walter, *EVG und politische Föderation. In: Vierteljahreshefte für Zeitgeschichte*, Heft 4, Oldenbourg, München, 1984.
- Loth Wilfried, *Der Weg nach Europa. Geschichte der europäischen Integration 1939-1957*, VR, Göttingen, 1996.
- Maier Klaus A., Wiggerhaus Norbert, [Hrsg], *Das Nordatlantische Bündnis 1949- 1956*, Oldenbourg, München, 1990.
- Noack Paul, *Das Scheitern der Europäischen Vereinigungsgemeinschaft, Entscheidungsprozesse vor und nach dem 30. August 1954*, Klett-Cotta, Düsseldorf, 1977.
- Gurland A. R. L., *Political Science in Western Germany. Thoughts and Writings, 1950-1952*, The Library of Congress, Washington, 1952.
- Lappenküpfer Ulrich, *Ein besonderes Verhältnis: Konrad Adenauer und Frankreich (1949-1963)*, Publikationen zur Zeitgeschichte, Meckenheim, 1997.
- Pastor-Castro Rosalia, *Britain, France and the Rearmament of the Federal Republic of Germany 1947 - 1954 Cooperation and Discord*, (Degree of Doctor of Philosophy), University of Central Lancashire Preston, 2003.
- Rattinger Hans, *Sicherheitspolitik der Bundesrepublik Deutschland. Eine Einführung in ihre bundnispolitischen Grundlagen*, Colloquium, Berlin, 1988.

- Remond Rene, *Frankreich im 20. Jahrhundert. Teil 1 1918-1958*, ZWAB, Stuttgart, 1994.
- Ruane Kevin, *The Rise and Fall of the European Defence Community Anglo-American Relations and the Crisis of European Defence, 1950–55*, Palgrave Mcmillan, Great Britain, 2000.
- Rupieper Herrmann-Josef, *Der besetzte Verbündete, Die amerikanische Deutschpolitik 1949-1955*, Springer, Opladen, 1991.
- Schubert von, Klaus, *Wiederbewaffnung und Westintegration. Die innere Auseinandersetzung um die militärische und außenpolitische Orientierung der Bundesrepublik 1950-1952*, DVA, Stuttgart, 1970.
- Schöttli Thomas, *USA und EVG. Truman, Eisenhower und die Europa-Armee. (Europäische Hochschulschriften, Reihe 3; Geschichte und ihre Hilfswissenschaften)*, Peter Lang, Berlin, 1994.
- Schwarz Hans Peter, *Adenauer, Der Staatsmann 1952-1967*, DVA, Stuttgart, 1991.
- Simpson Mitchel B., *War, Strategy, and Maritime Power*, Rutgers University Press, New Jersey, 1977.
- Steininger Rolf, *Das Scheitern der EVG und der Beitritt der Bundesrepublik zur NATO, in: Politik und Zeitgeschichte 1985*.
- Steininger Rolf, *Wiederbewaffnung. Die Entscheidung für einen westdeutschen Verteidigungsbeitrag. Adenauer und die Westmächte 1950*, Straube, Bonn, 1989.
- Timmermann Heiner, *Deutschlandvertrag und Pariser Verträge*, LIT, Münster 2003.
- Volkmann, Hans-Erich [Hrsg], *Die Europäische Vereinigungsgemeinschaft: Stand Probleme der Forschung*, Boldt, Boppard, 1985.
- Voogd Stephan, *Die innenpolitische Diskussion um die Wiederbewaffnung in der Bundesrepublik Deutschland (Magisterarbeit)*, Universität Osnabrück, 1996.
- Weber Jürgen, *Aufbau und Neuorientierung. Die Geschichte der Bundesrepublik 1950-1955*, Olzog, Landsberg am Lech, 1998.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- http://www.runde-ecke-leipzig.de/sammlung/pop_zusatz.php?w=w00098
- <https://www.zeit.de/1954/28/index>

ΣΥΝΟΨΗΚΕΣ

- Vertrag über die Gründung der Europäischen Verteidigungsgemeinschaft, 1952, Artikel 38.